

**ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
«УКРАЇНА»**

**ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ ТА МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ТУРИЗМУ, ДОКУМЕНТНИХ ТА
МІЖКУЛЬТУРНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

Допущено до захисту
“ ____ ” _____ 2023 р.
Завідувач кафедри туризму,
документних та
міжкультурних комунікацій
_____ О.А. Степанова

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Ступінь вищої освіти «Бакалавра»

(освітній рівень)

на тему: **«Особливості страхування в туризмі»**

Виконав: студент 4 курсу, денної форми навчання, групи ЗТУ-19-1
спеціальності 242 «Туризм»

(шифр і назва спеціальності)

Волинець Анна Андріївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник: д. культурології, професор Степанова О.А.

(прізвище та ініціали)

КИЇВ-2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
I РОЗДІЛ ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ.....	5
1.1. Поняття й особливості страхування в туризмі.....	5
1.2. Нормативно-правове регулювання страхування в туризмі.....	16
1.3. Нормативно-правове регулювання страхування в туризмі за законодавством країн ЄС та інших зарубіжних країн.....	22
II РОЗДІЛ АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ УКРАЇНИ.....	30
2.1 Аналіз та оцінка Українського ринку страхування.....	30
2.2. Оцінка страхування в туризмі України.....	37
2.3. Аналіз та оцінка програм туристичного страхування України.....	43
III РОЗДІЛ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗИТКУ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМ.....	48
3.1. Страхування в туризмі міжнародний досвід.....	48
3.2. Проблемні питання страхування в туризмі.....	54
3.3. Шляхи вирішення проблемних питань та перспективи розвитку страхування в туризмі.....	59
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68

ВСТУП

Актуальність теми. На теперішній час страхова галузь є дуже важливою в національній економіці. Найбільш важливими є страхування та туризм, вони розвивають національну економіку та привертають багато уваги іноземних туристів. Туристична діяльність вносить значний внесок в економіку країни, створюючи нові робочі місця. З метою розвитку страхового ринку необхідний глибокий аналіз міжнародного страхового ринку. Тому важливо розробляти теорії та методи детального аналізу та планування туристичного страхування в сучасних умовах.

Страхування подорожей є особливим видом страхування, яке забезпечує страховий захист майнових прав та інтересів громадян під час подорожей, відряджень, покупок тощо. У туристичній галузі страхування є найважливішим елементом захисту, особливо за допомогою фінансування та захисту при репатріації. Туризм має велике значення для економічного розвитку країни, створюючи нові робочі місця та сприяючи залученню більшого обсягу коштів в бюджет та зовнішню торгівлю.

Виїзний туризм є дуже розширеним в Україні, що означає, що туризм зачіпає інтереси не лише однієї країни. Зовнішня економіка туристичного страхування відображається у захисті майнових інтересів туристів і туристичних агентств.

Оскільки найважливішою умовою існування страхового інтересу є те, що він не існує сам по собі, а пов'язаний з певною особою, то вбачається, що майновий інтерес туриста під час закордонної поїздки не стоїть на місці постійного проживання, але в країні, де турист тимчасово перебуває.

Об'єкт дослідження – система туристичного страхування України.

Особливості надання страхових послуг в туристичній сфері в умовах конкуренції є **предметом дослідження**. **Метою дослідження** є аналіз ризиків страхування туристів та діяльності страхової компанії в галузі туризму. **Завдання дослідження** включають дослідження поняття й особливостей

страхування в туризмі, вивчення нормативно-правового регулювання страхування в туризмі, охарактеризування нормативно-правового регулювання страхування в туризмі за законодавством країн ЄС та інших зарубіжних країн, аналіз страхування в туризмі України, надання оцінки страхування в туризмі України, аналіз та оцінка програм туристичного страхування України, вивчення міжнародного досвіду страхування в туризмі, дослідження проблемних питань страхування в туризмі, виявлення шляхів вирішення проблемних питань та перспектив розвитку страхування в туризмі.

Незважаючи на існуючі фахові розробки та досягнення з цієї проблеми, розвиток страхування в туристичній індустрії потребує подальшого теоретичного опрацювання та розробки прикладних рекомендацій, які будуть відповідати сучасним тенденціям та реаліям.

Інформаційна база дослідження складатиметься з офіційних видань Верховної Ради України та органів виконавчої влади, статистичних даних Державної служби статистики України, міжнародних економічних організацій, державних стандартів та норм, монографій, наукових публікацій, Інтернет-ресурсів та результатів власних обстежень. Для підтримки дослідження буде використана емпірична основа, якою є підприємства України, що займаються страховою діяльністю в галузі туризму.

У дослідженні будуть використовуватись такі **методи**: аналіз та синтез, економіко-математичні методи (групування, порівняння, метод відносних та середніх величин, вибірковий, індексний та інші), економіко-статистичні методи, вибіркові обстеження, анкетування, графоаналітичний метод.

1 РОЗДІЛ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ

1.1. Поняття й особливості страхування в туризмі

Як найдавніший спосіб захисту особистих майнових інтересів страхування вперше розглядається як економічна категорія в економіці та праві, а також є об'єктом правового регулювання.

Страхування подорожей - це особливий вид страхування, який забезпечує страховий захист туристів під час подорожі, а також безпосередньо забезпечує страховий захист туристичних операторів і туристичних агентств при здійсненні туристичної діяльності.

Страховим випадком у туристичному страхуванні є звернення страхувальника до страхової компанії про настання страхового випадку.

Існує багато визначень туристичного страхування. Відповідно до законодавчого визначення туристичне страхування - це відносини між страхувальником (туристичною організацією, туристом) і страховою компанією (будь-якою організацією та юридичною особою організаційно-правової форми відповідно до законодавства України) щодо захисту майнових інтересів дієздатних осіб. фізичні особи у разі певних подій під час подорожі недієздатні відвідувачі внаслідок цих подій. Суб'єктами цих правовідносин є страховик (страхова компанія), страхувальник (турфірма і туроператор) і турист, який виїжджає за кордон.

З точки зору законодавства України поняття «туристське страхування» необхідно розглядати як універсальний спосіб забезпечення безпеки та захисту майнових інтересів туристів і суміжних туристичних організацій під час здійснення туристичної діяльності.

Страховий ринок розвинутих країн має більш тривалу історію, ніж український, і туристичне страхування в Україні набуло широкого розвитку. Враховуючи досвід зарубіжних країн та України у сфері туристичного

страхування, його аналіз та порівняння повинні певною мірою гарантувати розвиток ринку туристичного страхування України.

Сьогодні у світовій страховій практиці посилюється тенденція до спеціалізації та узагальнення діяльності страхових компаній. На зовнішніх ринках працюють спеціалізовані туристичні страхові компанії, які забезпечують страхування туристів і турагентів. Спеціалізація цих компаній дозволяє їм надавати високий рівень страхових послуг і будувати міцні довгострокові відносини між гравцями на ринку страхування та туризму, зокрема. Страхові компанії вважаються хорошими оцінювачами ризиків, що дозволяє обом сторонам краще вести бізнес [3, с. 28].

Статистичні показники захворюваності та аварійності туристів різних країн і вікових груп підтверджують необхідність обов'язкового страхування туристів. Страховий бізнес і туристична діяльність належать до сфери послуг, які є товарами для продажу, включаючи можливості для дій, вигоди або задоволення. При цьому страхові послуги – це і споживання, і фінанси, а туризм – лише споживання. Тому навіть у рамках страхування туристичне страхування є специфічним продуктом – наданням фінансових послуг. Ще один вид послуг надається зі страхового бізнесу, в чому полягає особливість туристичного страхування як послуги [6, с. 65].

Розширення зовнішньоекономічних зв'язків України вимагає відповідності всіх сегментів страхового ринку та ринку туристичних послуг визнаним міжнародним стандартам. Для страхових компаній це виражається у розробці принципів забезпечення надання якісних страхових послуг, особливо у формуванні умов діяльності страхових компаній, щоб вони могли повноцінно виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками. Туристичні агентства відповідають за забезпечення безпеки туристів і надання їм фінансових гарантій.

Страхування є найважливішим елементом економічних відносин і є ефективним засобом відшкодування збитків. Під час виїзду за межі місця постійного проживання туристам можуть бути завдані такі види збитків:

- 1) внаслідок дій одержувача;
- 2) Завдяки поведінці самого туриста;
- 3) Об'єктивні причини.

По-перше, це збитки, яких зазнають туристи через нечесну поведінку приймаючої сторони. У цьому випадку туристи вимагатимуть компенсації, а іміджеві турфірми зазвичай намагаються зам'яти скандал і дати розумну компенсацію. З метою захисту інтересів туристичних агентств можуть укладатися договори страхування цивільної відповідальності.

По-друге, це збитки, яких зазнав турист, незалежно від приймаючої сторони: крадіжки, аварії, дії, про які його попередила приймаюча компанія. У цьому випадку застосовуються всі види майнового та особистого страхування туристів. По-третє, це збитки, завдані туристами приймаючій компанії через недбалість або навмисну поведінку. Найефективнішим захистом є страхування цивільної відповідальності туристів [3, с 54].

Сучасний напрямок комплексного страхування та розширення меж співпраці між страховими агентствами та туристичними компаніями стає все більш популярним, оскільки дозволяє вирішити багато проблем партнерів. Попит на страхування в туристичній сфері також визначається міжнародними нормами щодо надання фінансових гарантій, що, у свою чергу, сприяє розвитку власного страхування туристичних агентств, особливо страхування цивільної відповідальності туристичних організацій.

Страхування - це відносини, в яких фізичні та юридичні особи захищають свої майнові інтереси за рахунок грошових коштів, утворених страховими внесками, які вони сплачують при настанні певних подій. Туристичне страхування – це послуга, яка вигідна в першу чергу клієнтам. Над оформленням договору з туристом працює страхова компанія. Виходячи з цього, туристичне страхування відноситься до сфери цивільного права. На державному рівні регулюється національна політика у сфері страхування. Правова база, що регулює надання страхових послуг, дуже широка. Проте є й

багато проблем, особливо в туристичній галузі. Розглянемо наукові до визначення страхування (таблиця 1.1.).

Таблиця 1.1.

Поняття страхування

№	Автор	Поняття страхування
1	Стремковська І.В	це такий економічний інститут, за допомогою якого відбувається відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної застрахованій особі випадковою подією, ймовірність настання якої можна було б врахувати. Особливо вказується на те, що відшкодування матеріальних збитків відбувається за рахунок стягнення зборів з багатьох осіб [7, с. 82]. Явним упущенням наведеного визначення є його слабка вказівку формування у системі страхування спеціалізованих страхових фондів, а гідністю - зауваження у тому, що компенсація збитків провадиться з допомогою зборів, стягуваних з багатьох зацікавлених осіб.
2	Пацурій Н.М	страхування ґрунтується на тому, що зрештою, після розподілу збитків між багатьма особами, для кожного з них окремо даний збиток стає незначним, тоді як майнове становище застрахованої особи відновлюється швидко і практично без особливих для нього втрат. У зв'язку зі сказаним відзначимо точки зору та інших дослідників, які виділяють економічну складову страхування, яка полягає у розподілі збитків між багатьма страхувальниками, внески яких не є обтяжливими для кожного з них.
3	Фурман В.М.	страхування за своєю економіко-юридичною сутністю слід розглядати як законодавчо закріплений спосіб матеріального відшкодування втрат, понесених однією особою, шляхом їх розкладання на багатьох осіб [10, с. 17]. Таке відшкодування відбувається за рахунок створеного із цією метою фонду, який зосереджений у віданні страхової організації та утворений за рахунок страхових внесків усіх

		страхувальників. Отже, страхування ґрунтується на ідеї розподілу втрат однієї особи на безліч суб'єктів.
4	Заруба О.Д.	Під страхуванням слід вважати особливі замкнуті перерозподільні відносини, що складаються між його учасниками, з приводу створення за рахунок внесків страхового фонду, який призначений для відшкодування ймовірних збитків надзвичайного та іншого характеру, понесених організаціям або громадянами. При цьому, на його думку, страхування – це не лише фінансова, а й частково кредитна категорія. Автор справедливо вказав на те, що страхові відносини мають замкнутий та перерозподільчий характер [8, с. 47]. Разом про те, таку ознаку, як замкнутість даних відносин, не можна застосувати, наприклад, до відносин у сфері обов'язкового соціального страхування.
5	Шимінова М.Л.	страхуванням є система законодавчо врегульованих економічних відносин щодо створення та подальшого перерозподілу коштів з централізованого страхового фонду (при обов'язковому державному страхуванні - з відповідного бюджету) з метою охорони майнових інтересів зацікавлених осіб шляхом відшкодування збитків, заподіяних застрахованій особі внаслідок настання страхової

Проаналізувавши запропоновані авторами визначення страхування, можна зробити висновок, що туристичне страхування – це система фінансово-економічних відносин між страховими компаніями, суб'єктами туристичної діяльності та туристами для задоволення інтересів і потреб кожної зі сторін. їх.

Характеристики туристичного страхування безпосередньо пов'язані зі страхуванням туристів. Страхові відносини в туристичному секторі різноманітні, тому їх необхідно класифікувати.

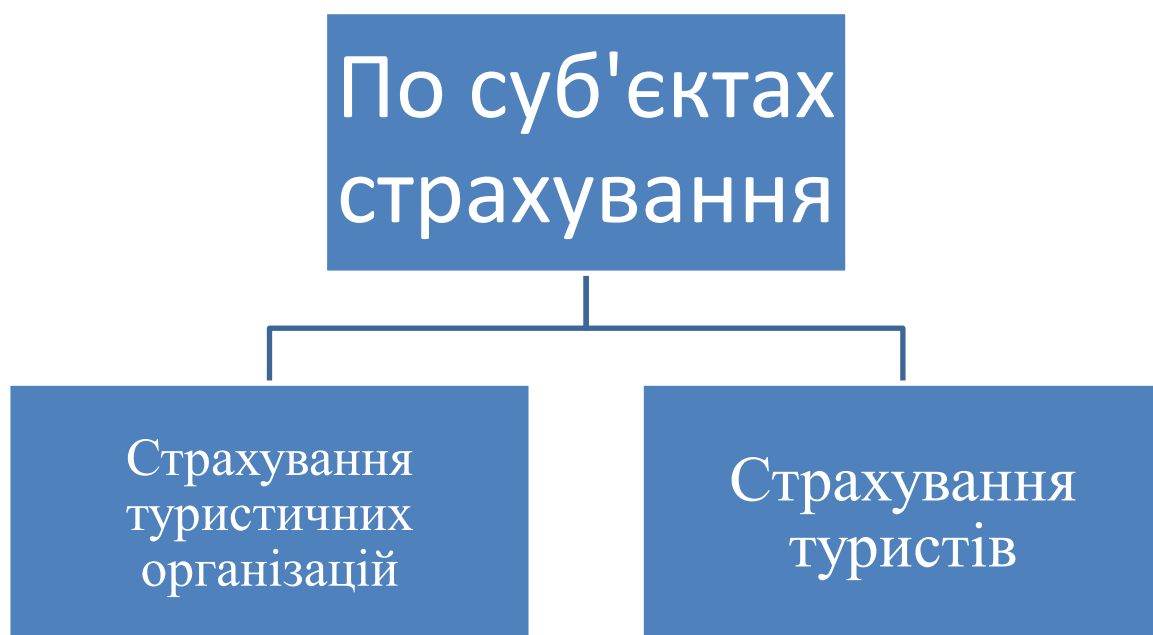


Рис. 1.1. Класифікація по суб'єктах страхування

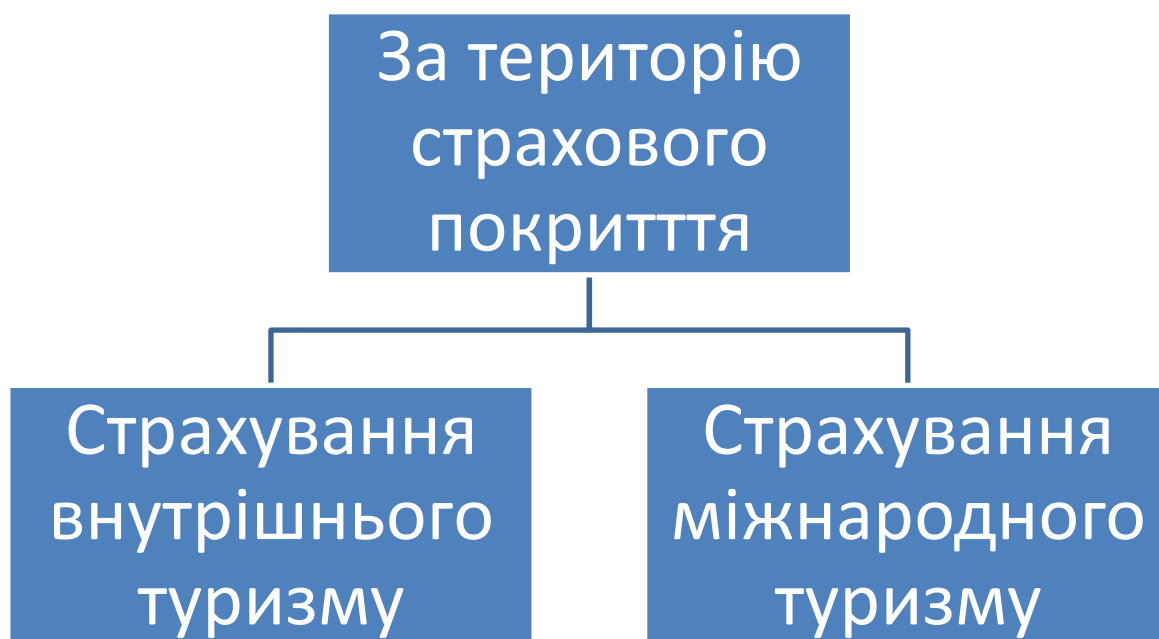


Рис. 1.2. По територію страхового покриття

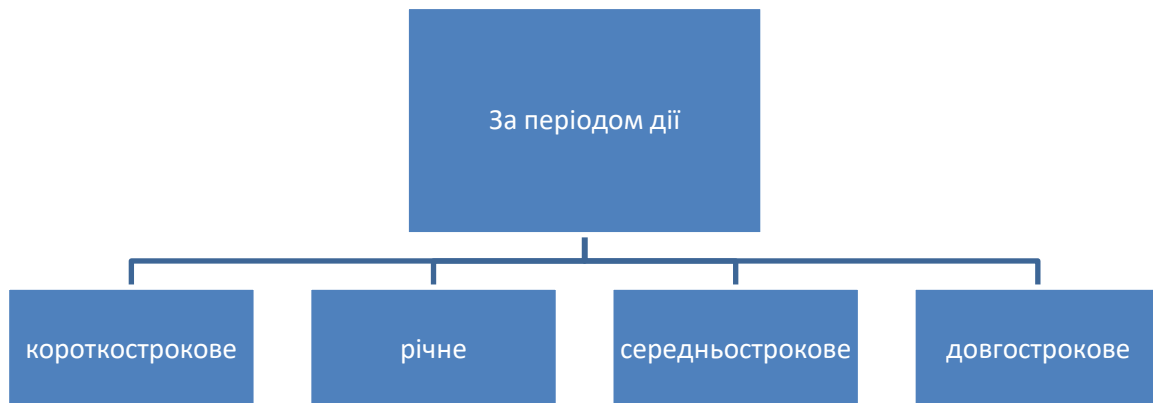


Рис. 1.3. За періодом дії

З наведеної класифікації видно, що туристичне страхування відрізняється:

щодо суб'єктів страхування: - Страхування туристських організацій (турагентів та туроператорів).

Туроператорська діяльність - діяльність з формування, просування та реалізації туристського продукту. Турагентська діяльність - діяльність з просування та реалізації туристського продукту.

Необхідно відзначити, що всі положення, що розглядаються зі страхування туристів, однаково застосовуються і до громадян, які не є туристами за визначенням, але виїжджають з місця постійного проживання в ділову поїздку, відрядження або з іншими цілями, що не належать до туризму.



Рис. 1.4. Функції страхування в туризмі

Основними страховими випадками, що трапляються з туристами є (у % до всіх страхових випадків)



Рис. 1.5. Страхові випадки, що трапляються з туристами

На сьогоднішній день існують дві форми страхового обслуговування туристів.

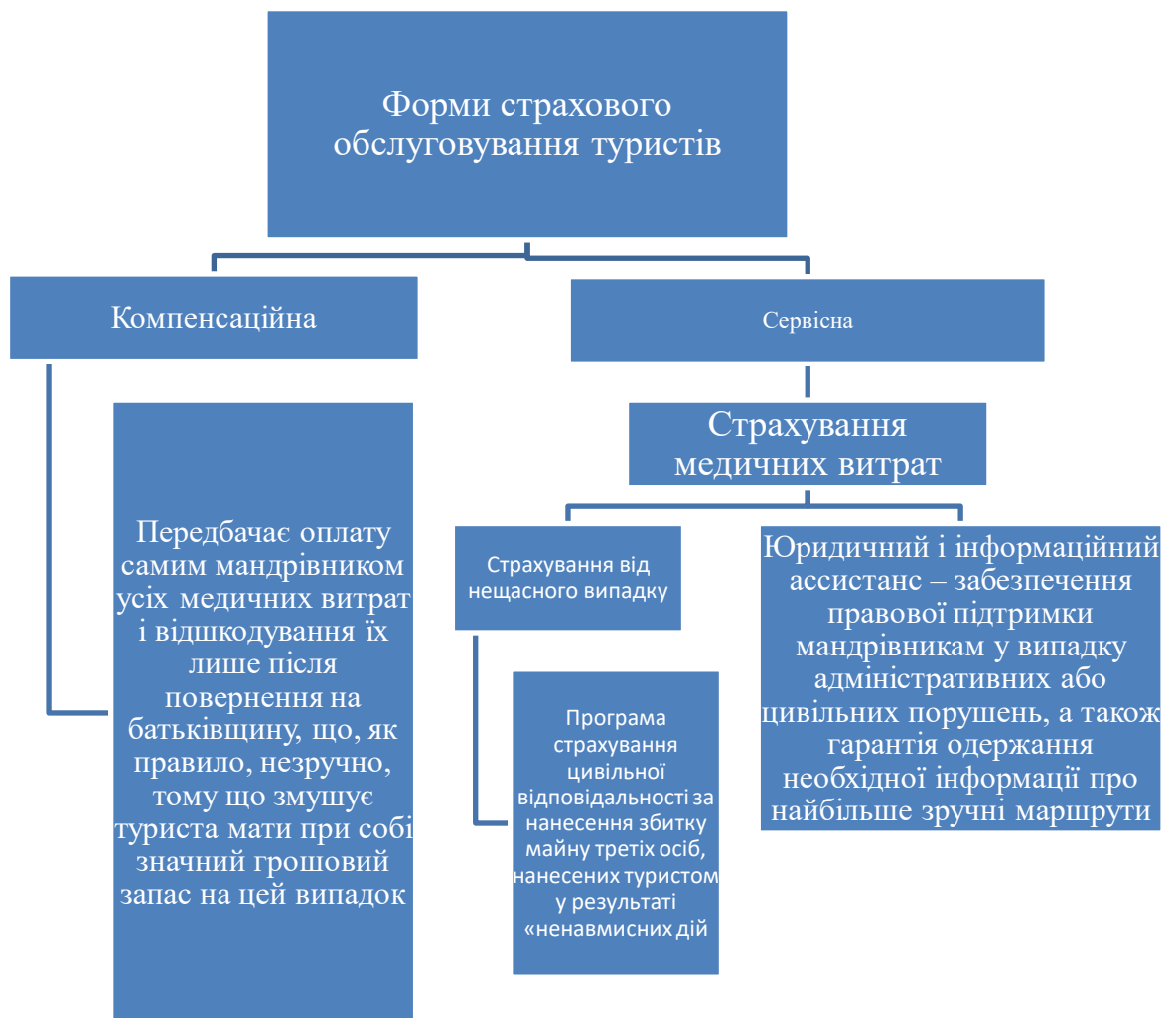


Рис.1.6. Форми страхового обслуговування туристів

Таким чином, індустрія туристичного страхування надає більше десяти видів страхових послуг (страхування туристів та їх майна, страхування ризиків туристичних компаній, страхування туристів, які виїжджають за кордон, страхування цивільної відповідальності тощо) [17, с. 22].

Підписуючи договір страхування, виберіть страхову суму відповідно до країни призначення та класифікуйте відповідно до потреби в мінімальному захисті. Сьогодні страхові послуги для туристів бувають двох видів: 1. Компенсація та 2. Сервіс (допомога).

Страхування подорожей – це сфера страхування, яка зосереджується на громадянах країни під час їхньої відпустки. Головним фактором є його захист під час подорожей. Одним із видів страхування є страхування ризиків.

Особисте туристичне страхування також є різновидом страхування ризиків. Особливістю страхування життя відвідувачів є те, що воно може бути короткостроковим. Проблемою також може бути ризик невизначеності збитків, які можуть виникнути в разі настання страхового випадку. При страхуванні туристів взаємодіють декілька незалежних між собою агентств: туристичні агентства (внутрішні та зовнішні), готелі, транспортні компанії, консульські служби тощо.

Це сприяє підвищенню ймовірності звернення до страхових компаній і настання страхових випадків. Важливе місце займає співпраця російських страхових компаній з іноземними страховими компаніями. Туристи є потенційними клієнтами страхових агентств. Це пояснюється тим, що страховий ризик є незалежною від часу подією, яка є небезпечною незалежно від бажання відвідувача і тому є стимулом до страхування.

Під час подорожі турист може зіткнутися з різними проблемами, тому слід подбати про те, щоб йому своєчасно надали належний рівень допомоги. Ці проблеми можуть бути пов'язані із захворюваннями (алергія, отруєння, укуси отруйних тварин тощо), різними травмами, дорожньо-транспортними пригодами, аваріями, лавинами, зсувами тощо.

Відповідно, можна зробити невтішний висновок: страхування ризику є основним об'єктом туристичного страхування. Страхові випадки потребують додаткових фінансових витрат на надання різних видів допомоги та послуг. У цьому випадку туристам може допомогти страхування, надаючи ряд послуг для захисту сучасних туристів від різних ризиків [6, с. 137].

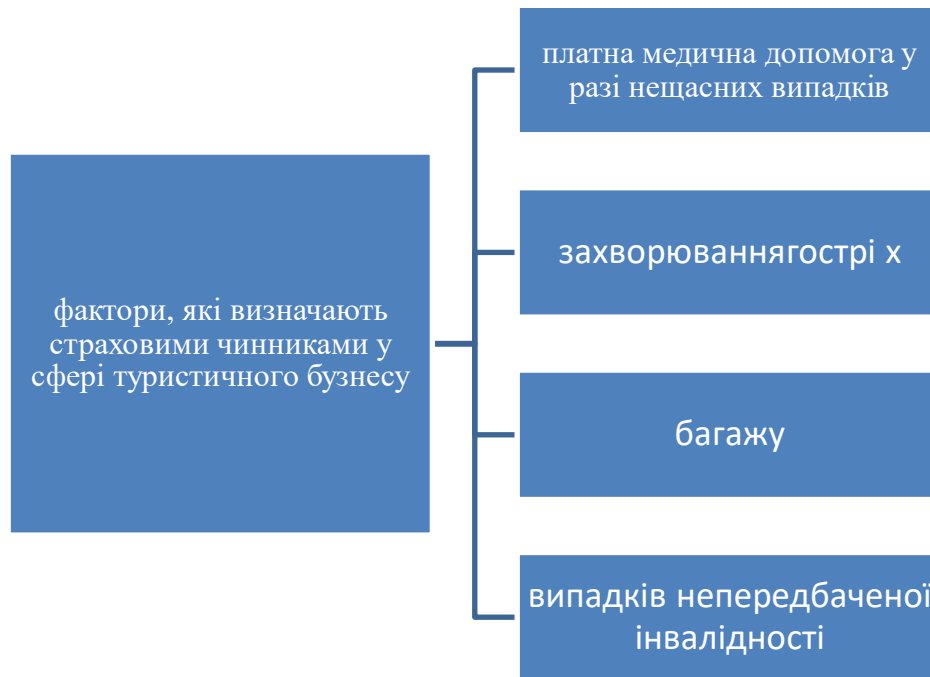
1.2. Нормативно-правове регулювання страхування в туризмі

Аналіз нормативно-правової бази щодо регулювання питання страхування подорожей слід починати з основного закону країни, тобто з Конституції України, тому статтею 9 Конституції України визначено, що Верховна Рада України надає згоду на обов'язковість чинних міжнародних договорів як частину національного законодавства України.

Міжнародне співтовариство прийняло велику кількість спеціалізованих документів для регулювання різних сфер туристичної діяльності. Зауважимо лише, що їх прийняття дає додатковий поштовх для розвитку вітчизняного туризму, зумовлюючи необхідність гармонізації національного туристичного законодавства з іноземним [2].

Регулювання питань страхування подорожей займає особливе місце в українському «Законі про туризм», де визначено загальні питання подорожей. Закон має комплексний характер, оскільки, крім відносин між страхувальником і страховиком, він також визначає порядок забезпечення фінансової діяльності та стабільності страхової компанії та порядок державного контролю за страховою діяльністю. правову основу регулювання страхової справи в Україні складають спеціальні Положення про окремі види і форми страхування, а також положення про обов'язкове страхування.

Існує ряд факторів, які вважаються факторами страхування в туристичному бізнесі (Рисунок 1.6).



Відповідно, можна сказати, що при настанні страхового випадку захист майна туристів безпосередньо пов'язаний зі страхуванням туристів. Крім того, це допомагає уникнути значних фінансових витрат.

Оскільки страхування туристів в нашій країні є добровільним і потенційні туристи можуть придбати поліс (сертифікат) у будь-якій страховій компанії, яка займається страхуванням таких громадян, тому необхідно заздалегідь поцікавитися умовами страхування та детально розповісти про страхові випадки, на які воно поширюється. підписання договору.

Якщо турист порушує або не виконує хоча б одну з них, страхова компанія залишає за собою право не виплачувати страхову суму. У частині особистого страхування потенційних туристів також вказуються події, які не поширюють страхову відповідальність. Наприклад, у разі захворювання, нещасних випадків і смерті (смертельні випадки) до них відносяться навмисні дії туристів (вживання алкоголю чи наркотиків, участь у бійках, мітингах, ходах, нанесення собі шкоди, самогубство).

Страхування подорожей за кордон зазвичай відноситься до добровільного медичного страхування на випадок раптової хвороби або нещасного випадку у країні (місці) тимчасового проживання.

Відповідно до статей та статті 9 Закону України "Про порядок виїзду громадян України і в'їзду в Україну", з метою створення умов для гарантування відшкодування громадянам України витрат, пов'язаних з винятковими обставинами під час їх перебування за кордоном, він повинен бути застрахований для українського «туризму». Це законодавче положення деталізовано в «Законі», який встановлює обов'язкове страхування (медичне та від нещасного випадку) туристів, що здійснюється суб'єктом туристичної діяльності за погодженням зі страховою компанією.

Договір медичного страхування припускає (і підтверджує особистим підписом), що мандрівник перебуває в хорошому стані здоров'я, без фізичних вад і не схильний до хронічних або рецидивуючих захворювань. Закон про туризм не вимагає від туристичних компаній надання страхових полісів туристам, які подорожують до країн, які вимагають гарантованої оплати медичних витрат. Однак нещасні випадки або раптові захворювання можуть статися в будь-якій країні, де туристи стикаються з проблемами. Страхування від нещасних випадків є найпоширенішим видом додаткового страхування в різних видах страхування життя.

Варто зазначити, що туристам необхідно купувати страховку незалежно від того, подорожують вони Україною чи за кордоном. Водночас український «Закон про страхування» не відносить особисте страхування туриста (медичне та від нещасного випадку) до видів обов'язкового страхування.

Натомість ст. Стаття 7 Спеціального нормативного акту визначає такі види обов'язкового страхування, як страхування відповідальності за шкоду, ягзаподіяну життю чи здоров'ю суб'єктом туристичної діяльності. Відвідувачі або їхнє майно.

Діяльність страхового ринку регулюється Законом України «Про страхування», який регулює взаємовідносини страхової сфери та спрямований на створення ринку страхових послуг та посилення страхового захисту майнових інтересів підприємств, установ, організацій і громадян.

Однак Закон визначає лише загальні принципи страхування і тому не може враховувати всі деталі страхування подорожей. Всупереч вимогам мистецтва. Відповідно до статті 7 Закону України «Про страхування» Кабінет Міністрів України не визначає окремого порядку здійснення видів обов'язкового страхування у сфері туризму. Ліцензійні умови провадження туроператорської діяльності також не вирішують питання забезпечення страхового захисту туристів і туроператорів [3].

Добровільні види страхування, як правило, не підпадають під дію закону і підпадають під відповідальність туриста. Це свідчить про недосконалість механізму правового регулювання страхових відносин у туристичній галузі, що, в свою чергу, гальмує розвиток різних видів туристичного страхування та не сприяє захисту прав та інтересів споживачів туристичних послуг.

Страхування – це спосіб зниження ризиків, які виникають під час здійснення туристичної діяльності, особливо для операторів туристичної діяльності та туристів.

Страхування здійснюється за відповідними правилами, встановленими страховими компаніями та зареєстрованими в Держфінпослуг. Законодавець зобов'язав страхові агентства або туроператорів ознайомлювати туристів з правилами страхування, якщо страхування здійснюється останніми за угодою зі страховою компанією. Обсяг прав і обов'язків учасників правовідносин між страховими компаніями і туристичним страхуванням визначається договором страхування, який визначає зобов'язальний характер правовідносин туристичного страхування.

Об'єктом страхового зобов'язання є правовідносини між конкретними суб'єктами у сфері страхування. Страхове правовідношення — це врегульоване страховим правом страхове правовідношення, яке є органічною єдністю правової форми та змісту, виникнення, зміна, дія та припинення якого ґрунтується на нормах страхового права, суб'єктних правах та юридичних наслідках. Зобов'язання визначається спільно страхувальником (застрахованим), вигодонабувачем) і страховиком.

Зважаючи на специфіку страхових правовідносин, страхові правовідносини мають багато специфічних ознак. До них, зокрема, відносяться:

1) Виникнення і реалізація прав і обов'язків суб'єкта страхових правовідносин спочатку обумовлюється характером об'єкта і мети страхових правовідносин, тобто захистити страхувальника при настанні події (страхового випадку, страхування). ризик), передбачений договором страхування або законом, виникає майновий інтерес (страхувальника, вигодонабувача);

2) Виникнення прав і обов'язків суб'єкта страхових правовідносин, як правило, з договору страхування (у тому числі обов'язкового) визначте зобов'язальний характер страхових правовідносин.

Визначає основну структуру страхових правовідносин, що складається зі страховика (ОВС, страхова компанія, страховий брокер) і страхувальника (Застрахована особа, вигодонабувач).

Об'єктом страхових правовідносин є майнові інтереси страхувальника (страхувальника, вигодонабувача) та його страховий захист у разі настання страхового випадку, особливо у разі: знищення (загибелі), нестачі, втрати або пошкодження того чи іншого. вид застрахованого майна;

збитки, понесені в господарській діяльності;

Порушення цивільно-правової відповідальності за зобов'язаннями, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю, здоров'ю та майну інших осіб (зокрема порушення договору);

Шкода, заподіяна життю та здоров'ю застрахованого або подія в його житті, що вимагає додаткових коштів для покриття важливих витрат. Змістом страхових правовідносин є різноманітні права та обов'язки суб'єктів цих правовідносин.

Відповідно до Закону про туризм, туристи мають право вимагати від туристичної компанії всі послуги, що входять до туру, незалежно від того, хто їх надає. Тому зрозуміло, що в туризмі існує відома в цивільному праві

ситуація – відповідальність за дії третіх осіб, врегульована Цивільним кодексом України.

Відповідно до цього положення боржник відповідає за невиконання або неналежне виконання зобов'язань третьою особою, якщо законом не встановлено, що відповідальність несе третя особа як виконавець. Подібні обов'язки безпосередніх виконавців Що стосується туристичної діяльності, то законодавством вони не передбачені. Отже, відповідно до норм ЦК України та положень Закону про туризм, позов туриста про відшкодування заподіяної ним шкоди має пред'являтися до туристичної фірми.

У більшості випадків відповідальність за розірвання договору подорожі несе туристична фірма, а встановлений законодавством про туризм ліміт відповідальності (загальний розмір і обсяг відшкодування туристу збитків) ставить туриста в явно не вигідне становище. , тому його слід переглянути.

Збитки, заподіяні туристами, навіть у межах, передбачених законодавством, повинні відшкодовуватися туристичними агентствами відповідно до загальних положень цивільного законодавства. Крім зазначеного, туристи мають право вимагати від турфірми грошової компенсації та час відпустки пропорційно перериванню або серйозному погіршенню подорожі. Норма приймає раніше сформовану судову практику, яка надає право на відшкодування моральної шкоди, яка має оцінюватися за сукупністю всіх обставин.

Авторське страхування відповідальності туристів під час здійснення туристичної діяльності визначається як страхування на добровільній основі за рахунок коштів відповідного туристичного підприємства відповідальності за шкоду, заподіяну туристам під час здійснення туристичної діяльності. Відраджень викликані неналежним виконанням туристичною фірмою своїх обов'язків, невиконанням або неналежним виконанням договірних зобов'язань. Страхування відповідальності під час здійснення туристичної діяльності є гарантією відшкодування збитків і є важливим елементом підтримки економічного стану.

Приписами ст. 18 Закону України «Про страхування» передбачено, що договір страхування набирає чинності з дня внесення першого страхового платежу, якщо інше не встановлено договором страхування. Це положення стосується ситуації, коли туристи самі укладають договір зі страховою компанією.

Однак на законодавчому рівні в договорі страхування, укладеному між туроператором і страховиком, не передбачено терміну виникнення страхових відносин для туристів, які є застрахованими.

Таким чином, страхування ризиків у сфері туризму в нашій країні регулюється Законом України «Про страхування» від 07 березня 1996 року № 85/96-ВР [2] та Законом України «Про туризм» від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР [3].

1.3. Нормативно-правове регулювання страхування в туризмі за законодавством країн ЄС та інших зарубіжних країн

У сфері туризму договірні відносини регулюються міжнародним правом і містяться в таких документах: Конвенція про міжнародні туристичні контракти - (Прийнята Генеральною асамблеєю Федерації всесвітніх асоціацій туристичних агентів 22 жовтня 1970 р.); Віденська конференція. держав-членів Ради Безпеки); Женевська конвенція про міжнародні автомобільні перевезення пасажирів і багажу (прийнята в Брюсселі, 1967 р.); Керівні принципи відносин між готелями та туристичними агентствами (прийняті Федерацією всесвітніх асоціацій туристичних агентів і Міжнародною Готельною асоціацією 1987 року); Морська Афінська конвенція про перевезення пасажирів та їхнього багажу; Угоди та стандартні контракти між готелями та перевізниками (1994 рік з Міжнародною готельною асоціацією та Федерацією міжнародного автомобільного транспорту. Міжурядова угода про співробітництво (прийнята урядами країн держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав 23 грудня 1993 р.) та інші документи.

Кожна країна Європейського Союзу (ЄС) має власну систему правового регулювання страхування, але вони гармонізовані відповідно до директив ЄС. Необхідність ухвалення таких директив полягає в тому, щоб усунути бар'єри в торгівлі страховими послугами між країнами ЄС, з метою надання страховим компаніям в інших країнах-членах ЄС можливості працювати на міжнародному страховому ринку на тих самих умовах, що й їхні власні. У межах ЄС страхові послуги можуть надаватися один одному без реєстрації філій усередині країни. Це призвело до зближення національних систем, які посилюють правове регулювання страхової діяльності.

Виходячи з передбачення або принципу раціональної поведінки (принцип розсудливої людини), такі інвестиції є виправданими лише в тому випадку, якщо страховик здатний адекватно ідентифікувати та управляти ризиками та враховувати їх для підтримки платоспроможності. Вони повинні здійснюватися з гарантіями безпеки, доступності, ліквідності та необхідної прибутковості.

Диверсифікація вітається як інструмент зниження рівня ризику. З цією ж метою дозволяється використання продуктивних фінансових інструментів. Загальна відповідальність страхової установи - це сума всіх виплат, які можуть бути здійснені її клієнтам протягом терміну дії всіх страхових контрактів.

Для розрахунку майбутніх зобов'язань рекомендується використовувати персональний метод, заснований на математичних моделях. Страхові установи ЄС мають чотири функції: управління ризиками, контроль відповідності, внутрішній аудит і актуарна.

У невеликих компаніях з відносно простою діяльністю лише одного співробітника або відділу можна організувати впровадження, за винятком внутрішнього аудиту. Внутрішні процеси та системи компанії повинні забезпечувати дотримання всіх вимог, у тому числі нормативно-правового характеру.

Відповідно до Директиви ЄС встановлено модель взаємодії страхових компаній і регуляторів. Контролюючий орган має повноваження щодо оцінки

професійних якостей працівників, які займають відповідальні посади. До членів правління мають бути допущені незалежні експерти. Страховики та перестраховики повинні проводити власну оцінку ризику та платоспроможності (ORSA).

Це незалежна функція, яка виконується окремо від задоволення вимог першого компонента. При її здійсненні слід враховувати специфіку конкретної організаційної діяльності. Здатність компанії виконувати свої поточні та майбутні зобов'язання вимагає постійної уваги високопрофесійних співробітників. Необхідно ефективно прогнозувати стан ризиків і фінансовий стан страхових компаній, аналізувати стан і ефективність управління ризиками. Отримані дані слід використовувати для коригувального управління та планування майбутніх стратегій.

З метою забезпечення надійності страхових компаній створюються резерви платоспроможності та технічні резерви. Їхні мінімальні рівні визначаються в рамках Європейського Союзу. Крім того, Директива містить норми щодо ліцензування страхової діяльності та надання бухгалтерської звітності страховими компаніями. В Україні також діє ліцензійна система, яка встановлює правила формування та розміщення страхових резервів, обумовлює мінімальний розмір статутного капіталу страхових компаній.

Таблиця 1.2.

Директиви ЄС щодо страхової діяльності

Назва Директиви	Питання які регулює
Директива (ЄС) 2015/2302 про пакетні подорожі та пов'язані з ними подорожі	Цей законодавчий акт роз'яснює закон, що стосується туристичних послуг, що продаються в Інтернеті. Тому він регулює продаж пакетних канікул УК.... . Директива мала три основні наслідки. Він реагує на зміни в традиційних ланцюгах дистрибуції подорожей, одночасно підвищуючи прозорість та підвищуючи правову визначеність для мандрівників та

	торговців. Це передбачало зміни як для споживачів, так і для посередницького підсектора.
Директива 2006/123/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 12 грудня 2006 року про послуги на внутрішньому ринку	Метою цієї Директиви про послуги на єдиному ринку УК•••• є усунення труднощів у налагодженні туристичної діяльності та спрощення процедур створення нових компаній. Схеми авторизації для деяких готелів, ресторанів і туристичних агентств були скасовані. На зміну їм прийшла декларація відповідальності. Це призвело до створення точок єдиного дотику
Директива 2011/24/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 9 березня 2011 року про застосування прав пацієнтів у транскордонній охороні здоров'я	Ця директива про транскордонну охорону здоров'я УК•••• покликана полегшити доступ до безпечної та якісної транскордонної медичної допомоги в ЄС. Це дозволяє європейським громадянам обирати країну, де вони хочуть лікуватися.
Директива 2005/29/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2011 року про недобросовісну комерційну практику між бізнесом та споживачами на внутрішньому ринку	Директива про недобросовісну комерційну практику EN••• спрямована на підвищення довіри споживачів та полегшення торгівлі через кордони для підприємств, особливо малих та середніх підприємств. Це означає, що, згідно з правилами ЄС, недобросовісна комерційна практика дозволяє національним виконавцям приборкати широкий спектр недобросовісної ділової практики. Це включає в себе неправдиву інформацію, надану споживачам, або агресивні маркетингові методи, призначені для впливу на їх вибір. права пасажирів Ваші права пасажира УК•••• деталізують ваші права під час подорожі в ЄС. ? Це означає, що пасажирів, які зіткнулися із затримками або скасуваннями літаком, залізницею, кораблем або автобусом, можуть активувати свої права та вимагати компенсації.
Регламент (ЄС) Справедливість у відносинах між платформою та бізнесом	Практика торгівлі між платформами та бізнесом УК•••• спрямована на сприяння справедливості та прозорості для бізнес-

Торгова практика між платформами та бізнесом	користувачів послуг онлайн-посередництва. Зараз існують конкретні дії щодо недобросовісних контрактів та торгової практики у відносинах між платформами та бізнесом, що захищає справедливе, передбачуване, стійке та надійне бізнес-середовище в онлайн-економіці.
Регламент (ЄС) No 66/2010 про екологічне маркування ЄС	<u>Екологічне маркування ЄС з критеріями розміщення туристів</u> є єдиним знаком якості навколишнього середовища, який сертифікований незалежною організацією та дійсний по всій Європі. Екологічне маркування задовольняє попит туристичної галузі на більш екологічно чисті курорти та проживання. Це допомагає туристичним закладам впроваджувати заходи, які роблять їх діяльність більш екологічною, встановлюючи технічні, вимірювані критерії щодо конкретних аспектів, таких як управління водою та відходами, споживання енергії тощо. Екологічне маркування ЄС добре відоме покупцям, тому сертифіковані приміщення з етикеткою «зелений лист» отримують більшу видимість для екологічно свідомих клієнтів.

Україна підписала угоди про страхування на міжнародному рівні з країнами ЄС. Наприклад, це зафіксовано в Угоді «Про партнерство та співробітництво» (Корфу, 24 червня 1994 р.), однією з цілей якої є прийняття, узгодження соціальних Положень, необхідних системі страхування – громадянам України, які легально працюють на території однієї з цих країн [3].

Ці правила, серед іншого, передбачають, що все страхування, працевлаштування або періоди перебування таких працівників у різних державах-членах повинні бути агреговані для визначення пенсій у разі старості, інвалідності та смерті та застосовуватися до таких працівників та членів їхніх сімей охорона здоров'я.

Німецька система страхування є однією з найдавніших систем страхування в Європі, серед яких «Закон про нагляд за страхуванням» передбачає правовий нагляд і контроль за діяльністю страхових компаній.

До недавнього часу в Німеччині встановлення страхових ставок було суворо регламентованим, і навіть добровільне страхування встановлювалося державою. Нині в Німеччині діє дворівнева система регулювання страхування: федеральний і державний регулятори. Зміст цих закладів реалізується, в тому числі страхова компанія несе витрати, а страхова компанія віднімає обов'язкові відрахування зі страхової премії. Страховий регулятор допомагає страховикам отримати державні субсидії та кредити Банківська справа У Німеччині дуже розвинуте та ефективно діє соціальне страхування, включаючи пенсійне страхування, страхування на випадок безробіття, обов'язкове медичне страхування, включаючи пенсії по інвалідності та страхування від нещасних випадків.

Чинне цивільне законодавство Франції, особливо страхове, базується на Цивільному кодексі 1804 р. (Цивільний кодекс Наполеона I). Структура та зміст правових норм, що регулюють договори добровільного страхування транспортних засобів у Цивільному кодексі Франції подібні до ЦК України. Звичайно, подібність норм зумовлена тим, що Україна та Франція належать до однієї правової сім'ї, але є й суттєві відмінності.

Відповідно до частини 2 ст. Стаття 16 Цивільного кодексу Франції передбачає, що несплата страхувальником страхової премії не може призвести до припинення або навіть призупинення дії договору страхування. Французький цивільний діяч Л. Жуліо де ла Моранд'єр зазначав: «Ця ситуація дуже не вигідна для застрахованих» [1].

Якщо страхувальник не сплачує премію, страховик зобов'язаний переконатися, що страхувальник сплатив премію прострочено, незважаючи на те, що надіслав йому рекомендований лист. «Дія страхування не може бути призупинена до закінчення 20 днів з дати затримки, встановленої в установленому порядку. Призупинення дії страхування позбавляє страховика

переваг, що впливають з договору, але договір є Його дія настає, коли страхувальник сплачує премію Резюме о дванадцятій годині наступного дня дня» [2]

Після закінчення 20 днів страховик має право надіслати страхувальнику рекомендованим листом про розірвання договору страхування, а також має право відшкодувати збиток ще протягом 10 днів.

Страхове законодавство Франції представлено Кодексом страхування, який набрав чинності в 1976 р. [4]. Він є кодифікацією існуючих правових норм, що стосуються страхування, і складається з трьох частин.

Перша частина містить правові норми, друга – постанови уряду, третя – нормативні акти інших органів управління. У Франції спостерігається поєднання державного регулювання та саморегулювання страхування. Тривалий час в країні не було контрольно-наглядових інституцій у сфері страхування. У 1989 році у Франції була створена Комісія з контролю за страхуванням, яка відповідала за перевірку бухгалтерської звітності страхових компаній, нагляд за формуванням технічних резервів і аналіз платоспроможності.

Контроль за медичним страхуванням у Франції здійснює спеціально створене національне агентство Рада з контролю соціального страхування. Для забезпечення професійної відповідальності нотаріусів передбачається створення центрального та регіональних гарантійних фондів. Вони мають статус юридичних осіб і діють відповідно до спеціального положення.

Страховий бізнес у Великобританії регулюється Законом про страхові компанії 1982 року. І закон про страхову компанію Ллойда, страхових брокерів, Захист страхувальників і правила, що регулюють поведінку страхових компаній та інші юридичні практики [2]. У Великобританії діє єдиний страховий регулятор із загальними вимогами, яких повинні дотримуватися всі страховики.

Система регулювання страхування у Великій Британії характеризується м'якістю регулювання та жорсткими вимогами. Для проведення страхових

операцій потрібна ліцензія, хоча контроль державних органів значною мірою базується на фінансовому стані страховика.

З іншого боку, кваліфікаційні вимоги до керівників страхових установ дуже високі, зокрема професіоналізм, здібності та бездоганна ділова репутація. Таким чином, для отримання ліцензії на здійснення страхової діяльності у Великій Британії необхідно надати інформацію про керівника, включаючи біографічні дані, відомості про кваліфікацію, досвід, несудимість, фактичні фінансові зобов'язання та інше.

У Великобританії лише застрахована особа може отримати страхові виплати, а не бенефіціар. У нашій країні наявність страхового інтересу не є обов'язковою умовою для укладення договору страхування майна. Інтерес страхувальника може охоплювати все покриття. Національна система регулювання страхування Великобританії прийнята як основа для розвитку гармонізованої системи на рівні ЄС.

2 РОЗДІЛ

АНАЛІЗ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ УКРАЇНИ

2.1 Аналіз та оцінка Українського ринку страхування

Український страховий ринок є складною системою, яка майже не зазнала змін у своїй загальній структурі протягом досліджуваного періоду з 2017 по 2022 рік. Наразі цей ринок знаходиться на стадії розвитку і має свої переваги, але також стикається зі значними проблемами.

Однією з цих проблем є незбалансований темп зростання страхового ринку порівняно з загальними темпами економічного зростання країни. Темпи розвитку страхового сектору значно відстають від інших галузей економіки, і це створює диспропорцію.

Крім того, загальні страхові премії становлять незначну частку від ВВП країни. Це означає, що страховий ринок не використовує свій повний потенціал і має обмежену роль у економіці.

Також варто відзначити зменшення кількості страхових компаній у сферах "life" та ризиків страхового ринку. Це свідчить про те, що деякі компанії змушені припинити свою діяльність або злитися з іншими у зусиллях вижити на ринку.

Ще однією проблемою є несистемність та впорядкованість страхового законодавства. Це ускладнює розвиток ринку та створює невизначеність для страхових компаній і споживачів.

Отже, український страховий ринок знаходиться на стадії розвитку, але йому потрібно вирішити проблеми, пов'язані з незбалансованими темпами зростання, низькими страховими преміями, зменшенням кількості компаній та несистемністю законодавства.

Розвиток українського страхового ринку має свої передумови та виклики. Щоб зрозуміти його перспективи, необхідно вирішити проблеми, які виникли внаслідок історичного розвитку цього ринку. Однією з ключових умов для подальшого розвитку є співпраця страхових компаній з іншими учасниками ринку, зокрема з учасниками страхових виплат, а також з ринком

фінансових послуг і законодавчими органами, які займаються страховим законодавством.

Зі стабілізацією української економіки та зміною форми власності бізнесу, зростає потреба громадян і підприємств у захисті своїх майнових інтересів та інтересів своїх працівників від різних ризиків. Крім того, держава також має інтерес у страхуванні свого майна та забезпеченні соціально-економічної безпеки громадян.

Незважаючи на великий потенціал, українське страхування наразі має дуже незначну роль і статус, які не відповідають завданням, що стоять перед країною в умовах ринкової економіки.

Отже, для подальшого розвитку страхового ринку України необхідно вирішити проблеми, залучити всіх учасників ринку до співпраці та підвищити роль страхування в економіці країни.

Кількість страхових компаній в Україні у період 2019-2022 рр:

У 2019 році загальна кількість страхових компаній становила 233. З них 210 були страховими компаніями "nonLife", а 33 - страховими компаніями "Life".

У 2020 році кількість страхових компаній зросла до 291. З них 251 були страховими компаніями "nonLife", а 31 - страховими компаніями "Life".

У 2021 році кількість страхових компаній зменшилася до 249. З них 223 були страховими компаніями "nonLife", а 30 - страховими компаніями "Life".

У 2022 році кількість страхових компаній продовжила зменшуватися і склала 215. З них 195 були страховими компаніями "nonLife", а 20 - страховими компаніями "Life".

За останні роки валові та чисті премії страхового ринку в Україні зазнали значного зростання. За порівнянням з 2017 роком, валові премії збільшилися на 5 935,7 млн грн, що становить 13,7% зростання. Також чисті премії показали ще вищий рівень зростання, збільшившись на 5 929,9 млн грн, або 20,8%. [1; 2].

Станом на 31 грудня 2017 року загальні активи страхових компаній в Україні зросли на 10,7% порівняно з попереднім роком, до 63,4933 млрд грн [1]. Також в порівнянні з 2018 роком, загальні премії збільшилися на 7,4%, або 3633,7 млн грн, а чисті премії зросли на 15,0%, або 5161,7 млн грн. Загальні страхові виплати в порівнянні з 2018 роком зросли на 11,5%, або 1474,9 млн грн.

Проте, навіть з такими позитивними тенденціями, в 2020 році страховий ринок почав відчувати наслідки пандемії COVID-19 та економічної кризи. Хоча показник премій продовжував зростати, темп зростання скоротився з +20% (2019/2018) до +12% (2020/2019), згідно з даними Банку Національного Економічного Розвитку (Банку Негара).

Станом на перший квартал 2019 року в Україні спостерігалась позитивна динаміка розвитку страхового ринку. Зібрані премії страхових компаній зросли на 14,7% у порівнянні з попереднім роком, а ринок страхування життя зріс на 23,6%. Загальна кількість учасників страхування збільшилась на 11,8%, а надходження премій склали 1 млрд грн. Найбільший приріст полісів був відзначений у сфері індивідуального страхування, яке становило понад 95% полісів життєвого страхування [3].

Також у 2019 році вихідне перестрахування зменшилося на 6,8% до 16 713,4 млн грн, внаслідок зменшення обсягів перестрахування страхових компаній-резидентів. Але обсяги перестрахування з нерезидентами зросли на 10,0%, або 300,7 млн грн.

Станом на 31 грудня 2019 року страхові резерви зросли на 9,6%, або 2 583,2 млн грн порівняно з відповідним періодом 2018 року. Резерви зі страхування життя зросли на 10,1%, або 938,6 млн грн, а технічні резерви збільшилися на 9,3%, або 1 644,6 млн грн. Ці статистичні дані свідчать про зростання інтересу українців до страхування, рівня фінансової грамотності населення та довіри до страхових послуг.

Порівняно з 2019 роком, у другому кварталі 2020 року страхові компанії зазнали значного зниження показників своєї діяльності. Це було обумовлено

введенням карантинних заходів та локдаунів, загальним спадом бізнес-активності і неприхильністю компаній до переорієнтації своєї діяльності без втрати якості послуг. Національний банк України зазначив, що фінансовий стан багатьох страхових компаній погіршувався протягом минулого року та на початку поточного року. У березні, НБУ виявив 46 порушень відносно страховиків і сім порушень відносно компаній, які не подали звітності.

НБУ вживає заходів впливу щодо багатьох компаній. 20 підприємств Нацбанку повинні усунути порушення. Дія ліцензій була призупинена для 17 інших компаній - 7 з причини неподання звітів і 10 через порушення. Деякі компанії вже надали інформацію, і на початку НБУ зробив висновок, що бізнес-модель страхових компаній змінюється щороку.

Таким чином, близько 20 компаній у 2020 році зазнали серйозних змін в структурі страхування, категорії клієнтів, виді діяльності тощо, порівняно з 2019 роком [8]. Ситуація, пов'язана з карантином, суттєво вплинула на поведінку клієнтів страхових компаній. У цих незрозумілих умовах люди почали проявляти більше обережності і не хочуть ризикувати, особливо з урахуванням непередбачуваності пандемії COVID-19.

Як наслідок, на страховому ринку зросли запити на медичне страхування та страхування життя. Це підтверджується збільшенням часток премії за цими видами страхування на 2% і 3% у 2020 році порівняно з 2019 роком.

Показники діяльності страхового ринку в Україні

Таблиця 2.2

Показники/рік	2017	2018	2019	2020
Вал.страх.премії	43.4	49.3	55.3	45.0
Вал.страх.виплати	10.5	12.8	14.3	15.6
Стплати на перестраховування	18.3	6.17	16.7	41.7
Обсяг страх.реезрвів	57.3	63.4	29.5	34.6

Пандемія COVID-19 сильно вплинула на страховий ринок, збуривши його звичну динаміку. У 2020 році було помітно збільшений інтерес страхувальників до нових програм, які надають покриття в разі захворювання на коронавірус. Проте не всі страхові компанії пропонують такі послуги своїм клієнтам.

Серед українських страхових компаній, які мають окремі плани стосовно захисту від COVID-19, можна виділити такі компанії, як "Провінда", "АРХ", "ЮСІ", "ІНГО", "ТАЦ" та "Країна". Кожен план передбачає виплату страхової суми у разі погіршення стану здоров'я або смерті внаслідок зараження вірусом COVID-19 [8].

Пандемія коронавірусу мала глобальний вплив на всі сфери життя, включаючи страховий ринок. Закриття безлічі підприємств, збої у виробництві та велика кількість жертв - все це стало наслідком пандемії, яка змінила реальність протягом декількох місяців.

Багато дослідників та економістів вважають, що повна оцінка наслідків пандемії та її впливу на фінансову систему та страхові ринки буде можлива не раніше, ніж через 5 років. У першій половині 2020 року провідні перестраховики вже зазнали збитків у розмірі 12 мільярдів доларів через COVID-19, а загальна сума збитків продовжує обчислюватись та знаходиться на рівні трьох трильйонів доларів через обмеження, що досі існують у деяких країнах. Спалахи коронавірусу продовжують відбуватися по всьому світу спорадично.

Проаналізувавши поточний стан страхового ринку України, можна зробити такі висновки. За період з 2020 по 2022 роки, інвестиційний ROE компаній склав трохи більше 3%, що можна пояснити геополітичною ситуацією та епідемією. Середньогалузевий комплексний коефіцієнт становив в районі 103-108%, що відображає поточну збитковість страхової діяльності. Процес відшкодування збитків через пандемію коронавірусу ускладнив фінансове становище гравців страхового ринку.

Пандемія також вплинула на багато бізнес-напрямків, які змогли збільшити свою прибутковість. Наприклад, каско отримало позитивну дисперсію через обмеження поїздок та закриття кордонів. Але збитки від пандемії приховали цей позитивний ефект. Запитання виникає, чи слід вважати пандемію коронавірусу подією, що покривається політикою перерви в бізнесі (BI). Закриття кордонів і збої в глобальних ланцюгах постачання також призвели до збільшення втрат від пандемії коронавірусу.

Успішний розвиток страхового ринку України залежатиме від кількох факторів. По-перше, потрібен ефективний державний контроль за діяльністю страхових компаній. По-друге, необхідно посилити вимоги до капіталу, платоспроможності та активів страхових компаній. По-третє, важливо адаптувати вітчизняне страхове законодавство до європейських та світових норм і вимог ринку. Також треба впроваджувати інноваційні страхові технології та новітні стандарти якості послуг. Створення асоціацій страхових компаній та ефективної системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, а також популяризація страхових послуг серед населення також відіграють важливу роль у розвитку ринку страхування.

У 2018 році загальна сума страхових виплат становила 12 863,4 млн грн, а в 2019 році вона зросла до 14 338,3 млн грн, що є зростанням на 1 474,9 млн грн. Обсяг премій зі страхування життя у 2019 році склав 575,9 млн грн менше ніж у 2018 році. Проте, інші види страхування (крім страхування життя) зросли на 1 603,9 млн грн, досягнувши 13 762,4 млрд грн у 2019 році.

Перестраховики-резиденти сплатили витрати з перестраховування на суму 16 713,4 млн грн у 2019 році, менше на 1 528 грн порівняно з 2018 роком. Тим часом, перестрахові компанії-нерезиденти сплатили перестрахові збори на суму 3 298,2 млн грн у 2019 році, що більше на 300,7 грн у порівнянні з 2018 роком.

У 2018 році було сформовано страховий резерв у розмірі 26,9756 млрд грн, включаючи резерв зі страхування життя в розмірі 9,3351 млрд грн та технічний резерв у розмірі 17,6405 млрд грн. У 2019 році страховий резерв

зрос до 29,5588 млрд грн, з резервом зі страхування життя в розмірі 10,2737 млрд грн та технічним резервом в розмірі 19,2851 млрд грн. Тобто, розмір страхових резервів зрос на 2 583,2 млн грн у 2019 році порівняно з 2018 роком.

У 2019 році відбулося зростання загальної суми премій та динаміки загальних премій. Премії зі страхування життя зросли на 717,9 млн грн у 2019 році. Премії за медичним страхуванням зросли на 1 025,7 млн грн, досягнувши 4 268,8 млн грн у 2019 році з часткою 10,8%. Страхування майна зросло на 296,4 млн грн, досягнувши 3,5184 млрд грн у 2019 році з питомою вагою 8,9%.

У порівнянні з 2018 та 2019 роками, страхування від пожежі та стихійного лиха зросло на 258 випадків, що становить 5,5%. Кількість страхувань фінансових ризиків зросла на 487,4 у 2019 році. Сума страхування медичних витрат склала 1,6859 млрд грн у 2019 році, збільшившись на 587,1 млн грн порівняно з попереднім роком. Страхові внески від нещасних випадків склали 1,4753 млрд грн у 2019 році, більше на 146,3 грн у порівнянні з попереднім роком.

У 2019 році страхування вантажів і багажу зменшилося на 47 випадків, досягнувши 1 432,3 млн грн. Чисті страхові виплати зі страхування життя значно зменшилися на 129 млн грн порівняно з попереднім роком. Чисті страхові відшкодування за іншими видами страхування, крім страхування життя, у 2018 році становили 11,7277 млрд грн, а в 2019 році – 13,4646 млрд грн, що відповідає питомій вазі 94,3% та 95,9% відповідно.

Порівнюючи дані за 2018 та 2019 роки, чистий страховий внесок зріс на 1,607,9 млн грн, досягнувши 14,0405 млрд грн у 2019 році. Чисті виплати зі страхування життя становили 575,9 млн грн з питомою вагою 4,1% у 2019 році, що менше за попередній рік.

Загальна страхова премія зменшилася на 7,816,3 млн грн, але загальна страхова премія зросла на 514,4 млн грн. Чиста страхова премія зросла на 764,2 млн грн, а чиста страхова премія зросла на 411,4 млн грн.

Після аналізування поточного процесу формування страхового ринку України можна зробити висновок, що подальший успіх його розвитку

залежить від ефективного державного контролю за діяльністю страхових компаній, посилення вимог до капіталу, платоспроможності та активів страхових компаній, налагодження вітчизняного страхування, впровадження інноваційних страхових технологій та новітніх стандартів якості послуг у сфері, створення асоціацій страхових компаній з найважливіших питань страхування, а також комплексна підготовка та підвищення кваліфікації персоналу і популяризація страхових послуг серед населення.

2.2. Аналіз та оцінка страхування в туризмі України

На ринку туристичного страхування в Україні працюють спеціалізовані компанії, такі як "ЕРВ", "Укрфінстрах" та "Індіго", які спеціалізуються на цьому виді страхування. Зазначені страхові компанії володіють понад 50% ринковою часткою в сфері страхування медичних витрат. Інші компанії можуть мати невелику частку в таких продуктових портфелях, але в той же час пропонувати широкий спектр високоякісних послуг.

Цікаво, що страхування подорожей може бути рентабельним навіть у часи війни, за умови правильної організації всіх етапів процесу. Важливо, щоб цикли страхування були належним чином впроваджені та контрольовані.

Рейтинг страховиків туристичного страхування за 1 квартал 2023 року.

Таблиця 2.3

Компанії	ЄТС	AR X	Гар діан	PZU Ukr	Vuss o	Універ сальна	Княжа	ТАС СГ	Унік а	Інго	УСГ
Премії тис.грн	22.2	18.1	16.6	15.2	14.2	11.1	9.6	8.5	5.2	4.3	3.1
Виплати тис.грн	8.7	8.5	91	6.7	4.9	7.2	3.5	4.4	5.9	1.2	5.5

10 найвідоміших компаній які здійснюють страхування в Україні

Український страховий ринок представлений різноманітними компаніями, які мають різні обсяги страхових послуг. Найбільшим гравцем на ринку є Європейське Туристичне Страхування (ЕТС), з обсягом страхових послуг у розмірі 22 293. Далі слідують ARX з обсягом 18 073 та PZU Україна з обсягом 15 229. Компанія VUSO також займає значну позицію на ринку з обсягом страхових послуг 14 269. UNIVERSALNA має обсяг в 11 092, ТАС СГ - 8 560, УНІКА - 5 238. ІНГО надає страхові послуги на рівні 4 389, ОРАНТА - 2 719. На ринку також присутня компанія Арсенал Страхування з обсягом 1 533. Кожна з цих компаній вносить свій внесок у розвиток страхової галузі України.

Українська туристична галузь стикається з серйозними втратами внаслідок війни, і прогнозується, що до кінця 2023 року втрати сягнуть близько 60 млрд гривень. Це значно впливає на попит на туристичні послуги і призводить до значних пошкоджень на ринку. За даними Українського національного агентства з туризму (ХАРТ), загальні збитки світової туристичної галузі становлять близько 800 мільярдів доларів, з яких Україна втрачає близько 60 мільярдів гривень.

Детальної статистики щодо українського туристичного ринку та його учасників наразі немає, але це стане одним із пріоритетів державного агентства на наступний рік. Планується виділити значну частину бюджету, приблизно 100 млн гривень, на створення єдиного туристичного реєстру, де всі готелі та суб'єкти туристичної діяльності зможуть реєструватися та отримувати оперативну статистику щомісяця.

У зв'язку з карантинними обмеженнями та закриттям кордонів для українських туристів, українські страхові компанії зменшили медичне страхування для закордонних подорожей практично вдвічі та скоротили виплати на 50%. Загалом, середні ринкові витрати на страхування становлять лише 20%.

Усі страхові та туристичні компанії активно співпрацюють у сфері туризму, розробляючи та впроваджуючи ефективні страхові плани відповідно до своїх сфер діяльності. Проте, особливу увагу приділяється медичному страхуванню, яке пропонують українські туристичні компанії, оскільки кожен мандрівник бажає безпечно провести час за кордоном та бути захищеним від можливих проблем зі здоров'ям.

Аналіз виплати визначених страхових компаній за період 2022-2023 років.

Таблиця 2.4.

Назва компанії	2020 рік (тис грн)	2021 рік (тис грн)	2022 рік (тис грн)	2023 рік (тис грн)
ПЗУ Україна	40 060	29 238	19 975	6 824
Універсальна	5 869	1 050	3 242	726
Тас СТГ	20 415	24 034	17 543	4 457
Уніка	8 023	4 145	4 512	5914
VUSO	42 427	78 844	26 117	4 982
ЄТС	57 929	68 724	65 121	8 776
Оранта	5 531	1 693	1 371	1 813
Арсенал страхування	3 313	1 765	1 298	1 948
ARX	15 633	9 186	13 199	8 588
Інго	2 863	2 153	2 361	1 192

Страхові компанії продемонстрували стабільність у своїй фінансовій діяльності протягом воєнного стану. Загальні активи компаній залишилися майже незмінними - 65,7 млрд грн до початку воєнної агресії. Кваліфікаційні активи і страхові резерви також залишилися стабільними і складали 36,6 млрд грн.

Під час воєнного стану страхові компанії змогли успішно збільшити свої ліквідні активи. Розмір цих активів збільшився з 14,9 млрд грн до 17,2 млрд грн, що свідчить про ефективне управління фінансовими ресурсами навіть у складний період.

Однак загальний обсяг підписаних премій у першому півріччі 2022 року зменшився на 28% порівняно з попереднім роком і становив 17,6 млрд грн. Це було обумовлено скороченням деяких видів страхового покриття під час воєнного стану. Аналіз динаміки показників показує, що найбільший спад активності спостерігався наприкінці першого кварталу 2022 року, але в другому кварталі падіння трохи знизилося, оскільки страхові компанії адаптувалися до роботи в умовах воєнного часу.

Туристичне страхування набуло великої популярності як самостійний вид страхування через умовність його застосування - наявність медичного полісу є обов'язковою умовою отримання виїзної візи. Однією з перспектив розвитку цього ринку є страхування подорожей російських та іноземних громадян в Україні в умовах економічних труднощів.

Важливо враховувати російські реалії, менталітет і економічний розвиток країни при організації та проведенні туристичного страхування. Також існує проблема демпінгу, коли страхові компанії намагаються привернути клієнтів низькими ставками. Конкуренція між страховими компаніями залежить від поведінки туристичних організацій, які часто зосереджуються на вартості страхового полісу, щоб не підвищувати ціну туристичного продукту.

Проблеми з оплатою медичних послуг виникли під час розгляду претензій страхувальників та здійснення страхових виплат. У правилах страхування та документах страхових компаній повинні бути зазначені різні способи оплати.

Стосовно страхування туристичних агентств, важливо знайти спосіб, як дозволити їм брати участь у страхуванні, щоб захистити майнові інтереси. Це пов'язано з усвідомленням ролі страхування як форми захисту та розвитку соціального страхування. Туристичний бізнес швидкозмінний, тому важливо розвивати нові види страхових послуг, які будуть привабливі для турагентств.

Для вирішення цих проблем можна розглянути впровадження понять депозиту і гарантії в практику туристичного страхування. Банківські депозити

можуть забезпечити збереження коштів та отримання додаткового доходу, що зробить страхову компанію фінансово стабільною. Розвиток нових видів страхових послуг сприятиме подальшому розвитку страхового бізнесу, а обов'язкове страхування відповідальності суб'єктів туристичного бізнесу забезпечить фінансові гарантії для туристів у разі банкрутства турфірми. Це сприятиме розвитку цивілізованого рівня туристичного бізнесу.

2.3. Аналіз та оцінка програм туристичного страхування України

Компанія "Брокбізнес" пропонує три програми туристичного страхування: А, Б і В. Програма А включає екстрені медичні послуги, стоматологічну допомогу та медичне транспортування для туристів незалежно від хвороби. Програма Б включає всі послуги програми А, а також додаткові переваги, такі як візит третьої особи в екстреній ситуації, дострокове повернення застрахованого та повернення неповнолітніх дітей. Програма В включає всі послуги програм А і Б, а також погашення витрат, пов'язаних з технічною допомогою при поломці автомобіля та юридичну допомогу по пошуку та найму адвокатів.

Компанія "Брокбізнес" надає розрахунок вартості програм медичного страхування для туристів, що виїжджають за кордон. Детальніше про це можна дізнатися на рисунку 2.1.

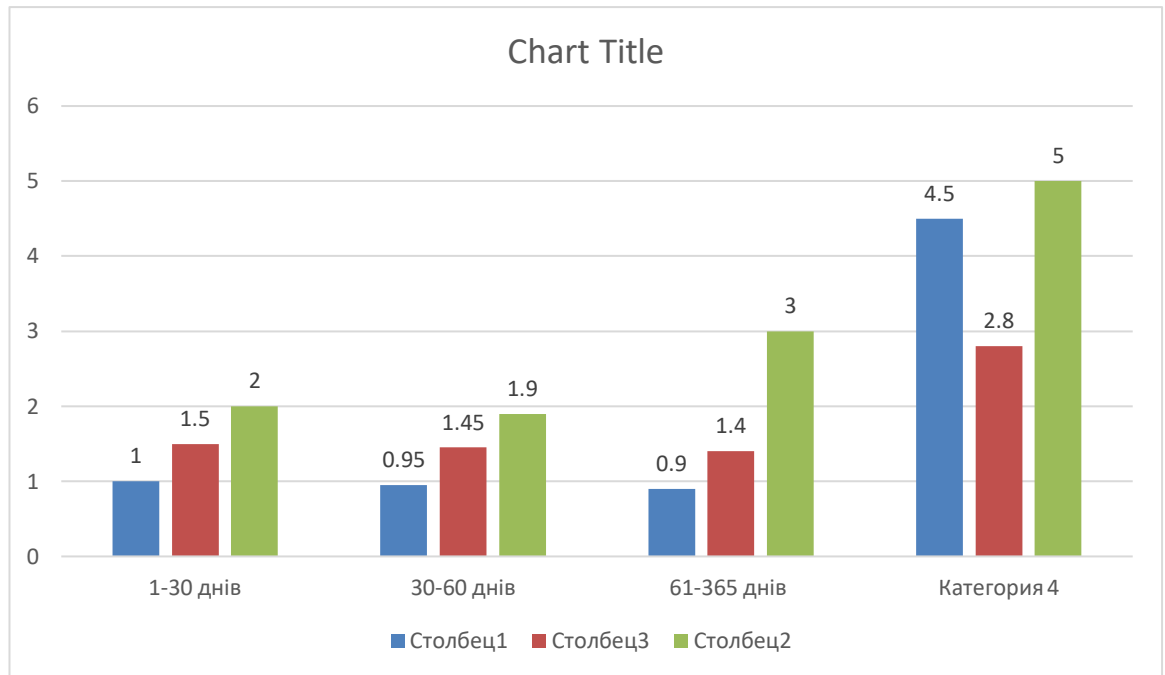


Рис.2.1. Вартість програм медичного страхування компанії «Брокбізнес» Джерело: складено автором за даними

ARX Insurance пропонує різні послуги туристичного страхування, враховуючи потреби туристів у забезпеченні захисту під час подорожей. Найважливішим фактором, який варто враховувати при виборі страхової компанії, є її надійність у разі страхового випадку. Крім того, варто враховувати той факт, що страхові компанії мають партнерські відносини з іноземними страховиками, що сприяє покращенню обслуговування.

Туристичне страхування від ARX Insurance охоплює широкий спектр послуг для задоволення потреб різних туристів. Серед них:

Онлайн-страхування подорожей, яке забезпечує зручність та доступність.

Спеціальна страховка для країн Шенгенської зони, що відповідає вимогам туристичної поїздки до цих країн.

Туристичне страхування для активних туристів, яке враховує особливості активного відпочинку та пригодницьких подорожей.

У нових туристичних страхових пакетах від ARX Insurance надаються різні види допомоги. Вони включають невідкладну медичну допомогу, яка забезпечує негайне медичне втручання, невідкладну амбулаторну та

стаціонарну допомогу, невідкладну стоматологічну допомогу. Крім того, страховий пакет включає транспортування до лікувальних закладів, медичну евакуацію за кордон, репатріацію останків, а також оплату екстрених повідомлень та ліків.

З метою захисту інтересів туристів, ARX Insurance включає до своїх страхових пакетів також страхування багажу та відповідальності, а також можливість відмови від поїздки. Це допомагає забезпечити повний захист туристів у непередбачених ситуаціях та забезпечує спокій під час подорожей.

Наприклад, страхові компанії, такі як Top 10, пропонують страхові поліси, що забезпечують захист від різних ризиків:

Ризик "невідкладної медичної допомоги" охоплює витрати на лікування у разі захворювання або нещасного випадку під час подорожі. Додаткові умови можуть включати активний відпочинок, спорт, хронічні захворювання та вагітність.

"Випадковий" ризик передбачає компенсацію за травми різної тяжкості, включаючи інвалідність, яка може настати не відразу, а після приїзду з-за кордону.

Ризик "втраченого багажу" забезпечує компенсацію у разі втрати або пошкодження багажу під час перельоту. Страхування починається з моменту прибуття в аеропорт і поширюється на всі види багажу, включаючи ручну поклажу.

Ризик "Цивільно-правова відповідальність" страхує туристів від можливої шкоди, заподіяної життю, здоров'ю або майну третіх осіб під час їх перебування на застрахованій території. Страхова компанія відповідає за витрати на компенсацію в разі ненавмисної шкоди.

Ризик "скасування поїздки" передбачає покриття витрат на раптове скасування або зміну дат подорожі через непередбачені обставини. Витрати, пов'язані з затримками або скасуваннями рейсів, відмовою у візі, зміною місця перебування за кордоном або скасуванням оплаченої подорожі, можуть бути відшкодовані страховою компанією. [1].

Туристи мають можливість вказати вид відпочинку і професійні ризики у своєму страховому полісі. Якщо вони подорожують за кордон, рекомендується придбати річну страховку, яка покриватиме всі подорожі протягом року. Важливо знати, що страховки не покриватимуть планове лікування, а лише "зняття гострого болю" при загостренні хронічних захворювань.

Страховий поліс забезпечує покриття всіх майнових витрат, пов'язаних з хворобою, нещасним випадком, дорожньо-транспортною пригодою та іншими обставинами. Конкретний перелік ризиків визначається між страхувальником та страховиком, а сума покриття залежить від номера лістингу, тривалості поїздки та специфіки подорожі.

Страхування багажу охоплює такі ризики:

- 1) Втрата зареєстрованого багажу перевізником (повна втрата або пропажа).
- 2) Крадіжка зі зломом, нападом групи, навмисне пошкодження третьою особою.
- 3) Втрата багажу.

При оформленні страхового поліса для туристів, які подорожують по власній країні, страхова сума дорівнює витратам на поїздку, а ставка премії становить від 1% до 8% від страхової суми. Для громадян, які вирушають за кордон, страхова сума може коливатись від 100\$ до 100 000\$, а максимальна ставка премії - 10% від страхової суми.

В Україні існують багатoproфільні туристичні компанії, такі як "Брокбізнес", "Інкомартур", "ТАС", "Пілігрим", "Альфа-страхування" та "Сага", які співпрацюють зі страховими компаніями для розробки програм страхування в туристичній сфері. Надійність страхового покриття у разі страхового випадку є важливим аспектом.

Страхування цивільно-правової відповідальності туристичних агентств є обов'язковим, оскільки страхова компанія несе відповідальність у разі банкрутства туроператора. Прозорість туристичного ринку та недостатність

страхових сум для покриття збитків споживачів у разі саботажу великого туроператора створюють проблеми, і деякі страхові компанії відмовляються покривати відповідальність туроператорів. Необхідним є механізм фінансового забезпечення цивільно-правової відповідальності турфірм та створення компенсаційного фонду для евакуації туристів з-за кордону у надзвичайних ситуаціях.

3 РОЗДІЛ

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗИТКУ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМ

3.1. Страхування в туризмі міжнародний досвід

Як у світовій практиці, так і в Україні існують спеціалізовані туристичні страхові компанії, які забезпечують страхування для мандрівників та туристичних компаній. Наприклад, Mondial Assistance Group з Франції є однією з таких компаній і надає туристичне страхування та допомогу відповідно. Ця компанія має багато офісів у різних країнах світу. Також є інші компанії, такі як Seven Corners Inc., яка спеціалізується на наданні страхових послуг мандрівникам у Північній Америці, і Travel Guard, заснована у Великій Британії, яка надає туристичне страхування та екстрену допомогу[3].

Туристичні страхові поліси покривають різні ризики, такі як медична допомога (включаючи невідкладну медичну та лікарняну допомогу), евакуація, скасування поїздки, нещасні випадки, затримки рейсів, втрата багажу та документів, юридична допомога, екстремальні види спорту, стихійні лиха, терористичні акти та викрадення. Ці ризики можуть варіюватися залежно від поліса та страхової компанії.

Соціальне медичне страхування, як правило, не покриває медичні витрати за кордоном. Наприклад, програма соціального страхування Medicare в США не охоплює медичні витрати за межами країни. Однак існують окремі програми медичного страхування для подорожей, які можна придбати в США та Канаді, але не в європейських країнах. Такі програми дозволяють мандрівникам покрити витрати на госпіталізацію та інші медичні послуги за кордоном[1].

У деяких країнах, таких як Франція, Німеччина та інші, для туристів обов'язковим є медичне страхування, оскільки воно забезпечує необхідну медичну допомогу за кордоном. Вартість такого страхування може бути значною, сягаючи до 30 тисяч євро. Крім того, у різних країнах формуються

фонди страхування, які покривають професійну відповідальність туроператорів. У Великобританії, Швейцарії, Чехії та Німеччині такі фонди формуються через громадські об'єднання та асоціації.

Асоціація турагентів Великої Британії (AUTA) має високі стандарти і приймає в свої ряди лише перевірені компанії. Членство в AUTA є гарантією надійності та доброї репутації компанії. Важливо активно використовувати річне страхування для туристів, пропонуючи продукт, який дозволяє оформити поліс на необмежену кількість поїздок за фіксованою ціною, а також зручний онлайн-продаж страхових продуктів.

В країнах Європи існують різні різновиди страхування. Наприклад, в Італії та Іспанії поширене кооперативне страхування, тоді як в Німеччині, Великобританії, Франції та Японії велику роль відіграють страхові компанії з державною участю. В Сполучених Штатах страховий ринок майже повністю контролюється страховою монополією, а в кожному штаті діють власні законодавство та регулюючі органи. Важливо мати на увазі ці особливості при розгляді страхових питань.

Страхова діяльність регулюється різними правилами в кожному штаті, включаючи вимоги до мінімального капіталу, типів страхування та аудиту компаній, які видають ліцензії. Крім того, є загальні правила щодо регулювання страхових брокерів, агентів та компаній [54, с. 90].

У Великобританії страхове законодавство відповідає стандартам Європейського Союзу, зокрема вимогам страхової директиви. Життєве страхування на накопичувальних умовах регулюється Законом про фінансові послуги 1986 року, а страхова діяльність компанії Lloyd's підпорядковується Закону про страхування компаній Lloyd's 1982 року [36, с.107].

Travel Guard, заснована у 1982 році, є провідною спеціалізованою компанією зі страхування подорожей і екстрених випадків у Великій Британії. Існує безліч видів страхування подорожей за кордоном, і спеціальний поліс може включати в себе до 8-14 видів страхування.

Найпоширенішими ризиками, які покриває страхування для мандрівників за кордоном, є: медичні витрати (невідкладна медична допомога, лікування, стоматологія), евакуація (медична, репатріація), скасування/переривання поїздки, нещасний випадок, втрата або пошкодження багажу, особистих речей, проїзних документів, юридична допомога, ризики, пов'язані з орендою автомобіля, екстремальні види спорту, стихійні лиха, терористичні акти, викрадення.

Так, наприклад, США закликає своїх громадян, які планують подорожувати за кордон, проконсультуватися зі своїми медичними та страховими компаніями, щоб визначити оптимальний захист у разі страхових випадків. Багато країн не включають лікування за кордоном до покриття соціального медичного страхування. Наприклад, в США програма соціального страхування Medicare не покриває медичні витрати поза межами країни, тому вона застосовується лише у США та Канаді, але не в Європі. Якщо ви потрапите в лікарню або знадобитесь медичної допомоги під час перебування за кордоном, відповідальність за покриття витрат лежатиме на вас.

У таких випадках рекомендується мати окреме туристичне страхування або медичне страхування. Туристична страховка зазвичай захищає ваші фінансові інтереси під час подорожі і може покривати витрати, пов'язані з втратою багажу або скасуванням рейсу. Проте, важливо пам'ятати, що вона зазвичай не включає медичні витрати, які можуть виникнути під час перебування за кордоном. Тому, окрім туристичної страховки, рекомендується також мати медичне страхування, яке спеціально охоплює медичні послуги та лікування за межами вашої країни.

Варто зазначити, що в законодавство багатьох європейських країн вже включено обов'язкове фінансове забезпечення туристичних організацій. Згідно з Директивою ЄС N 90/314 від 13 червня 1990 року, організатори туристичних послуг та продавці повинні надати достатні докази того, що гроші, сплачені споживачем, будуть повернуті і що організатори несуть відповідальність за репатріацію. Це важливий крок для захисту прав

споживачів у випадку непередбачуваних обставин або проблем з туристичними послугами.

Отже, при плануванні подорожі за кордоном варто уважно вивчати умови соціального медичного страхування своєї країни і рекомендації уряду щодо отримання додаткового медичного або туристичного страхування. Це допоможе забезпечити максимальний захист у разі непередбачуваних ситуацій та витрат на лікування поза межами вашої країни.

У європейському національному законодавстві для туристичних операторів існує кілька основних видів фінансових гарантій. Серед них - договірне страхування відповідальності туристичних організацій, банківські гарантії, довірчі (довірчі) рахунки, банківські депозити, гарантійні фонди або гарантії, надані туристам туристичними асоціаціями. Ці положення забезпечують виконання зобов'язань туристичних операторів.

В основному в практиці туристичного страхування триває процес узагальнення та спеціалізації страхових компаній. Існують спеціалізовані туристичні страхові компанії, які забезпечують страхування туристів та туристичних компаній. Ця модель страхування, що захищає інтереси туристів, сприяє наданню якісних послуг та розвитку міцних взаємовідносин між усіма сторонами, покращуючи якість бізнесу як для туристичних компаній, так і для страхових компаній.

EVR - одна з провідних страхових компаній Швеції, що спеціалізується на страхуванні подорожей. Заснована в 1920 році, вона має філії по всій Європі. Кожного року EVR страхує 2 мільйони приватних туристів, 1,5 мільйона бізнес-мандрівників і 15 000 осіб, які виїжджають за кордон. Максимальна сума компенсації, яку вони можуть виплатити, становить 25 000 швейцарських франків.

Delta Generali - провідний гравець на ринку страхування Чорногорії. Заснована в 1998 році, компанія займає лідируючі позиції в галузі страхування життя, добровільного медичного страхування та страхування міжнародних

подорожей. Вона обслуговує близько 2 мільйонів клієнтів і має присутність у більш ніж 60 країнах світу.

ACS - компанія з Франції, яка займається розробкою та управлінням туристичними проектами. Заснована близько 20 років тому, вона спеціалізується на цій галузі. Europ Assistance - всесвітньо відома компанія з 40-річним досвідом в Італії, яка спеціалізується на туристичному страхуванні. Вона обслуговує понад 300 мільйонів людей у всьому світі та має 38 відділень.

Іспанська компанія Intermundial, заснована в 1993 році, спеціалізується на створенні та розробці продуктів для індустрії туризму. Вона пропонує спеціальні проекти, які задовольняють потреби туристичних агентств, туроператорів, готелів, кемпінгів, авіакомпаній та туристів. Intermundial отримала сертифікат якості КО 9001:2000, що підтверджує високий контроль якості на всіх етапах її діяльності. Вартість їх страхових продуктів залежить від терміну страхування і варіюється від 15 до 250 євро.

У багатьох європейських країнах вимагається наявність дійсного страхового поліса для отримання візи, який охоплює весь період подорожі. Багато консульств обов'язково вимагають пред'явлення страхового поліса при видачі візи, і процедура отримання візи регулюється законодавством країни, в яку планується подорожувати. Нижче перелічені країни, що вимагають страхування під час подорожі за кордон: Австрія, Бельгія, Угорщина, Німеччина, Греція, Данія, Ісландія, Іспанія, Італія, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Норвегія, Польща, Португалія, Словаччина, Словенія, Фінляндія, Франція, Чехія, Швейцарія, Швеція та Естонія.

Зазвичай страховий поліс повинен бути від компанії, яка є надійною і має достатні фінансові ресурси. Якщо ви подорожуєте з сім'єю, то всі члени сім'ї мають бути застраховані. Договір страхування повинен передбачати відшкодування витрат, пов'язаних з раптовою хворобою, транспортуванням в межах країни, яку відвідуєте, та поверненням на рідну землю.

Німеччина має найсуворіші закони та правила щодо страхування для людей, які виїжджають за кордон. Там туристи можуть застрахувати

практично все. Однак введення такого туристичного страхування у 2000 році призвело до розподілу туристичних потоків з Німеччини на інші країни ЄС через високу вартість турпродуктів німецьких турфірм. Тому при формуванні законодавчої бази страхування у сфері туризму, наша країна повинна знайти розумний баланс між вартістю та безпекою туристичного продукту.

Проблеми, які стосуються компаній та установ, що займаються туризмом, є загальними у всьому світі. Особливістю світового ринку туристичного страхування є наявність спеціалізованих страхових компаній, які пропонують широкий спектр послуг у цій сфері і мають багаторічний досвід (понад 10 років).

У світі найпоширеніші продукти туристичного страхування - це річне покриття, яке дозволяє оформити поліс на безлімітну кількість поїздок за фіксованою ціною. В онлайн-середовищі активно використовуються продажі страхових продуктів.

Отже, для отримання візи в багатьох європейських країнах необхідний дійсний страховий поліс, що покриває весь термін поїздки. Багато країн вимагають страхування під час подорожі за кордон. Необхідно обрати надійну та платоспроможну страхову компанію. У разі подорожі з сім'єю всі члени мають мати страховий поліс. Турстрахування є особливо важливим у Німеччині, але воно може призвести до перерозподілу туристичних потоків. Проблеми, пов'язані з туристичним страхуванням, є загальними у всьому світі, і існують спеціалізовані страхові компанії, які пропонують широкий спектр послуг у цій сфері. Найпопулярніші продукти туристичного страхування - річне покриття, яке можна придбати онлайн.

3.2 Проблеми при страхуванні в туризмі

У турзмі в цілому стикаються зі значною проблемою, а саме відсутністю чітко продуманого і комплексного механізму захисту вітчизняних туристів, які мандрують за кордон. Недостатньо розвинена система страхування, яка б мала міжнародне визнання, разом із закриттям російського страхового ринку для іноземних гравців ускладнюють ситуацію ще більше. Прикладом великого зарубіжного досвіду є те, що наявність страховки допомагає уникнути переплати іноземним туристам і запобігти ситуаціям, коли готелі утримують туристів у заручниках і вимагають від турагентств повернення боргів. В таких випадках готелі можуть просто переписати номер поліса, а всі проблеми вирішить страхова компанія. Проте українська система страхування туристичних ризиків дуже складна, що може негативно позначитись на ставленні туристів до українського туризму та страхових послуг.

В даний час туристи повинні самотійно оплачувати непередбачені витрати і потім боротися за компенсацію по поверненні на батьківщину. З цим пов'язано кілька основних завдань, які держава має вирішити щодо страхування туристичних ризиків: забезпечити чіткі механізми захисту громадян України за кордоном від непередбачуваних обставин та розвивати страхування ризиків туристичних агентств, що вимагає подальшого розвитку та оптимізації.

Ознаки страхування відповідальності включають наступне:

- Згідно з чинним законодавством, страхувальником (турфірмою) на свій рахунок несеться страхування ризику відповідальності за невиконання або неправомірне виконання договору.
- Тривалість страхування складає 1 рік.
- Для продовження дії договору страхування на новий термін необхідно підписати його за 3 місяці до закінчення поточного договору.

- Договори страхування цивільно-правової відповідальності можуть бути розірвані достроково.
- У випадку виплати страхового відшкодування, турагент повинен упродовж 30 днів поповнити страхову суму до початкового розміру шляхом сплати додаткової страхової премії. В іншому випадку, згідно з законом, він може бути виключений з Федерального реєстру турагентств.
- Договір страхування передбачає встановлення франшизи.

Незважаючи на заходи, вжиті державою для захисту туристів, кількість туристів, постраждалих від діяльності турфірм, зростає в останні роки. Часто виникають проблеми, пов'язані з цим видом страхування:

- Страхова сума не покриває всі заявлені збитки.
- Не всі туристи можуть довести заподіяну шкоду.
- Процедура врегулювання збитків є складною.
- Вирішення проблеми потребує дій країни прибуття.

Це негативно впливає на подальший розвиток українського туризму. Крім того, це змушує українців відмовлятися від послуг турфірм і влаштовувати відпочинок самостійно, що також негативно впливає на розвиток туристичного ринку.

Крім того, при підписанні договору на туристичне обслуговування турфірма, як продавець, також несе всі збитки, пов'язані з туристами. Адже постраждалий турист спочатку звертається до компанії, яка продала йому тургрупу, тому багатьом турфірмам, які піклуються про імідж та репутацію компанії, доводиться вирішувати проблеми клієнта за власний кошт. У зв'язку з цим зараз багато турфірм активно запроваджують такий вид страхування, як страхування ризиків турагентства, якого зараз немає на ринку страхових продуктів.

Тому можна сказати, що існує багато об'єктивних причин, таких як нерозвиненість ринку туристичних послуг, слабка законодавча система у сфері туризму, недосконалість ринку страхових послуг, відсутність механізмів захисту. У туристичному механізмі є деякі фактори.

Страхові послуги мають багато обмежень: щодо часу лікування, вартості ПЛР-тестування, страхової суми тощо. Звичайно, це призвело до подорожчання поліса. Проте існуючі українські законодавчі норми щодо обов'язкового медичного страхування та страхування від нещасних випадків не захищають належним чином вітчизняних туристів від усіх ризиків під час придбання туристичних послуг та подорожей. Вжито певних заходів щодо збільшення страхового захисту туристів.

Сьогодні цей вид страхування не є обов'язковим, але він набуває все більшого значення. Так, наприклад, Єгипет, найпопулярніший напрямок організованого виїзного туризму, вимагає обов'язкового ПЛР-тестування на відсутність COVID-19 та підтвердження цього при в'їзді в країну відпочинку [37, с. 21].

У зв'язку з цим першочерговими завданнями, які стоять перед українським урядом, є:

- подальше вдосконалення законодавчої бази у сфері туризму та страхування;
- активна участь туристичних компаній у процесі оптимізації сфери туризму через створення приватно-державне партнерство;
- створення механізму захисту;
- Розробити механізм формування стабілізаційного фонду туризму, учасниками якого будуть підприємства галузі, держава та страхові компанії.

Пандемія коронавірусу та війна в Україні внесли корективи у туристичне страхування. Страхові компанії додали до ключових опцій

лікування для туристів з COVID-19, а також відшкодування витрат на самоізоляцію, якщо це необхідно.

У сфері туристичного страхування часто виникають випадки обману з боку медичного персоналу. Наприклад, часто стаються ситуації, коли лікарі з інших країн зловживають своїм становищем та злочинно співпрацюють з керівниками туристичних груп. У цих випадках туристи отримують страхові поліси, а лікарі, у свою чергу, пред'являють рахунки за припущені послуги кожному з них.

Після того, як страхова компанія виплачує зазначену суму, лікар отримує частку доходу від цієї суми, поділяючи її з представником туристичної компанії. Також лікарі можуть діяти самостійно у цьому процесі. У деяких випадках, фактична вартість наданих медичних послуг може перевищувати необхідну. Наприклад, туристи можуть збільшити витрати на охорону здоров'я, перебуваючи в лікарнях або медичних закладах довше, ніж необхідно [48].

Також відомі випадки шахрайства з боку працівників готелів. Якщо турист звертається до лікаря, який працює в готелі, той може заявити, що поліс страхування недійсний, та направити його до платного лікаря, з яким вже має попередню домовленість. Це може призвести до надмірного збільшення суми, яку страхова компанія повинна сплатити за надані послуги. Ймовірно, страхова компанія відмовиться повернути цю суму.

Для вирішення проблем на ринку страхових послуг, зокрема у сфері туризму, можна запропонувати наступні рішення:

Посилення регулювання: Уряд може вжити заходів щодо поліпшення законодавчої бази, яка регулює туристичне страхування. Це може включати введення обов'язкових стандартів та вимог до страхових компаній, зокрема щодо мінімального рівня покриття та виключення дискримінації при укладанні полісів.

Заохочення конкуренції: Залучення більшої кількості страхових компаній до ринку може підвищити конкуренцію та сприяти зниженню

вартості полісів. Для цього можуть бути впроваджені заходи, такі як спрощена процедура ліцензування та стимули для нових учасників ринку.

Розвиток саморегулювання: Створення саморегулювальних організацій у сфері туризму може сприяти встановленню етичних стандартів та забезпеченню якості страхових послуг. Ці організації можуть контролювати діяльність страхових компаній та захищати права туристів.

Залучення технологій: Використання сучасних технологій, таких як блокчейн та штучний інтелект, може сприяти покращенню ефективності та прозорості процесу укладання та врегулювання страхових полісів. Це може сприяти зменшенню можливості шахрайства та покращенню довіри між страховиками та клієнтами.

Підвищення освіти та свідомості: Розширення інформаційних кампаній та освітніх програм щодо страхування може допомогти туристам бути більш осведомленими про свої права та можливості страхового покриття. Це може допомогти уникнути ситуацій шахрайства та забезпечити належний рівень захисту для туристів.

Ці рішення можуть сприяти поліпшенню ситуації на ринку туристичного страхування та забезпечити більш високу якість та доступність страхових послуг для туристів.

Тому, для покращення ситуації у туристичному страхуванні, державні інституції повинні активно сприяти розвитку туристичних компаній та підвищувати їх стабільність та ефективність. Вони також можуть впливати на свідомість громадян через ці компанії, що може спонукати їх до використання послуг страхування та забезпечити більшу безпеку під час подорожей.

З іншого боку, туристичні компанії самі повинні бути зацікавлені в просуванні страхового покриття серед своїх клієнтів. Це дозволить їм розширити свою клієнтську базу та зменшити ризики негативних ситуацій, що впливає на вибір населення.

Таким чином, розвиток туристичного страхування забезпечується відчутним попитом громадян на захист своїх майнових та здоров'яних

інтересів під час подорожей. Українські страхові компанії звертаються до світових страхових тенденцій, щоб покращити бізнес-середовище в галузі туризму.

У сучасних умовах високі соціальні стандарти захисту споживачів, зокрема туристів, стають дедалі важливішими. Мінімізація ризиків, пов'язаних з туризмом, можлива лише за умови активної співпраці між державними органами, туристичним бізнесом та страховими компаніями.

Загальна система страхового захисту в туристичній галузі потребує комплексного та систематичного підходу на новому рівні. Зростаючі ризики в усіх сферах життя та господарської діяльності вимагають захисту громадян від можливих збитків, особливо в туристичній галузі, де ризик несподіваних ситуацій є значно вищим. Це особливо стосується активного відпочинку та екстремального туризму.

3.3. Шляхи вирішення проблемних питань та перспективи розвитку страхування в туризмі

Українські страхові компанії вивчають сучасні тенденції світових і національних ризиків у туризмі, які виникають під час політичних та соціальних напружень в окремих регіонах, а також через стихійні лиха і техногенні катастрофи. Міжнародна спільнота пропонує спільне створення "гарантійного фонду" туристичних операторів, банків і страхових компаній, який буде формуватися шляхом відрахування певного відсотка від страхової премії, яку перераховують з туроператора до страхової компанії. Італія є прикладом країни, де існує державний фінансовий фонд, який надає допомогу туристам у непередбачених обставинах.

У Австрії національне управління туризму також має цілодобовий бюджет, що дозволяє отримувати своєчасну інформацію про проблеми австрійців за кордоном. Ця організація має всі необхідні ресурси. За ініціативою саморегулюючих організацій, таких як Спілка страхових організацій України, профільних міністерств і відомств, можуть розроблятися

нормативно-законодавчі акти та забезпечуватися належний контроль їх виконання[7].

Один з перспективних напрямків розвитку страхового бізнесу - формування ринку страхування VIP-клієнтів туристичних компаній, який охоплюватиме страхування депозитів, платіжних карток, особисте медичне страхування, страхування від нещасних випадків і обов'язкове страхування.

Особлива увага повинна бути приділена страхуванню професійної відповідальності. Незважаючи на те, що українське законодавство передбачає банківські гарантії для компенсації збитків туристам, механізми їх застосування є обмеженими і недостатньо розвиненими. Тому слід очікувати зростання страхування професійної відповідальності туристичних компаній, а також страхування відповідальності організаторів розміщення та розважальних атракціонів.

Посилення вимог до якості страхових продуктів вимагатиме нестандартних підходів для задоволення потреб клієнтів з боку страхових компаній. Власники туристичних компаній все більше усвідомлюють необхідність розробки плану управління ризиками за допомогою професіоналів.

Клієнти туристичних компаній, що використовують страхові послуги, зіткнуться з наступними проблемами:

- Відмова відшкодування збитків: Іноді страхові компанії можуть відмовитися відшкодувати збитки, посиляючись на різні обставини або виключення умов договору. Це може призвести до незадоволення та фінансових втрат для клієнтів.
- Складні процедури відшкодування: Деякі страхові компанії можуть мати складні та запутані процедури для отримання відшкодування. Це може створювати необхідність в багаторазових документах, довгих очікуваннях та витратах на юридичні послуги.

- **Обмеження покриття:** Деякі політики страхування можуть мати обмеження щодо типів ризиків або суми відшкодування. Це може призвести до того, що деякі збитки або витрати не будуть покриті, що негативно вплине на клієнтів.
- **Недостатня комунікація та підтримка:** Деякі клієнти можуть стикатися з проблемами недостатньої комунікації та підтримки зі сторони страхових компаній. Неспроможність отримати достатню інформацію або відповіді на свої запитання може створювати незручності та невпевненість.
- **Високі премії та вартість:** Деякі клієнти можуть стикатися з високими страховими преміями або загальною вартістю страхових полісів. Це може зробити страхування недоступним або неприйнятним для деяких клієнтів.
- **Складність укладання угоди:** Деякі клієнти можуть відчувати складність та незрозумілість умов страхових угод. Недостатнє розуміння термінів, умов та виключень може призвести до неправильного вибору страхового покриття.

Ці проблеми можуть становити виклики для клієнтів туристичних компаній, що використовують страхові послуги, і вимагати уваги до деталей при виборі страхової компанії та укладанні угоди.

Для розвитку страхового ринку України необхідно робити наступні речі:

- **Покращення законодавства:** Вдосконалення страхового законодавства, усунення недоліків і прогалин, що перешкоджають розвитку ринку. Це може включати спрощення процедур,

забезпечення прозорості та захисту прав споживачів страхових послуг.

- Підвищення фінансової стабільності страхових компаній: Забезпечення ефективного нагляду та контролю за фінансовою стійкістю страхових компаній. Вимоги до капіталу, резервування та фінансової звітності мають бути належним чином виконані.
- Збільшення свідомості про страхування: Здійснення інформаційних кампаній та освітніх заходів, щоб підвищити свідомість споживачів про значення страхування, його переваги та види покриття. Розуміння страхування може збільшити попит на страхові продукти.
- Розвиток нових страхових продуктів: Стимулювання інновацій в страховій галузі шляхом розробки нових страхових продуктів, які відповідають потребам ринку. Наприклад, страхування від кіберзагроз, екологічне страхування тощо.
- Запровадження електронного страхування: Посилення використання електронних технологій у процесі оформлення та управління страховими полісами. Це сприятиме зручності та швидкості обслуговування клієнтів.
- Залучення міжнародного досвіду: Вивчення та впровадження кращих практик з інших країн, де страховий ринок розвинутий. Це може включати обмін досвідом, співпрацю з міжнародними організаціями та залучення експертів.

- Сприяння конкуренції: Створення умов для зростання конкуренції серед страхових компаній. Це може включати зниження бар'єрів до входу на ринок, забезпечення рівних умов для всіх учасників та заохочення інновацій та якості послуг.

Виконання цих заходів може сприяти швидкому розвитку страхового ринку в Україні, забезпечити більш широкий доступ до страхових послуг та підвищити довіру споживачів до страховиків[12, с.77].

З метою розвитку страхування фінансових ризиків у туристичній галузі українського страхового ринку, важливо включати туристичні компанії як посередників у страхуванні, щоб оцінювати фінансові ризики туристів та допомагати їм обрати найкращий план страхування. Для покращення якості страхових послуг для туристів, пропонується розширити покриття страхування фінансових ризиків, таких як відмова від візи, негаразди природного походження тощо.

З усього сказаного можна зробити висновок, що пропозиція українських страхових компаній щодо страхування фінансових ризиків туристів відкриває можливості для обговорення потенціалу вітчизняних страхових компаній у розробці та комерціалізації нових страхових продуктів для туристичної галузі.

Проте, щодо класифікаційної політики котирування, українські страхові компанії все ще відстають від страхових компаній розвинених країн. Враховуючи, що зараз медичне страхування та страхування від нещасних випадків є головними пріоритетами для туристів, можна передбачити, що найближчим часом захист від фінансових ризиків для туристів стане головною пріоритетною справою.

З появою нових організаційних форм для туристів будуть зростати й вияви фінансових ризиків. Додаткові наукові дослідження в цьому напрямку дозволять створити більш повну систему фінансових ризиків для туристів та суб'єктів туристичної діяльності, проаналізувати практичні підходи до їх страхування та оцінити ефективність страхового захисту.

Висновки

Після проведення дослідження статті можна зробити наступні висновки:

Страховання є процесом, в якому фізичні та юридичні особи захищають свої майнові інтереси, внесками, сплаченими страховими учасниками, у разі настання певних подій.

Туристичне страхування - це послуга, спрямована перш за все на задоволення потреб клієнтів. Страхові компанії займаються укладанням договорів з туристами.

Сфера страхування подорожей фокусується на громадянах країни під час їх відпустки. Головним аспектом є захист туристів під час подорожей. Одним з видів такого страхування є страхування ризиків. Особисте туристичне страхування також є підтипом страхування ризиків. Ця форма страхування може бути короткостроковою.

Проблемою може бути невизначеність страхових виплат, які можуть виникнути при страховому випадку. Взаємодія між різними незалежними агентствами, такими як туристичні агентства (внутрішні та зовнішні), готелі, транспортні компанії та консульські служби, підвищує імовірність звернення до страхових компаній та настання страхових випадків. Важливим є співробітництво вітчизняних страхових компаній з міжнародними страховими компаніями.

Українське законодавство, яке регулює страхування ризиків у сфері туризму, ґрунтується на двох законах: "Про страхування" від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР і "Про туризм" від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР. У країнах з розвинутим туристичним ринком вже існує ефективний правовий механізм, який регулює підприємництво в галузі туризму, забезпечує безпеку туристичної діяльності і посилює відповідальність туроператорів і турагентів за якість обслуговування та безпеку споживачів під час подорожей. Отже, з урахуванням наших євроінтеграційних амбіцій, ми маємо розглянути можливість впровадження кращого правового досвіду в регулювання туризму в українському законодавстві.

Наш аналіз сучасного розвитку страхового ринку в Україні показує, що майбутній успіх цього сектора залежатиме від кількох факторів. По-перше, необхідно забезпечити ефективний державний контроль за діяльністю страхових компаній. По-друге, необхідно посилити вимоги до капіталу, платоспроможності та активів страхових компаній. По-третє, наше внутрішнє страхове законодавство має бути пристосоване до норм, правил і вимог європейських і світових ринків. Крім того, ми повинні впроваджувати інноваційні технології і сучасні стандарти обслуговування в галузі страхування. Також важливим є створення об'єднань страхових компаній для вирішення найважливіших проблем страхування. Ми повинні розвивати комплексну систему навчання та підвищення кваліфікації кадрів у цій галузі. Не останнє місце посідає популяризація страхових послуг серед населення.

Тенденції розвитку страхового ринку в індустріально розвинених країнах Заходу свідчать про збільшення монополізації та концентрації капіталу в цій сфері. Існують декілька організаційних форм, які відображають ці тенденції. Горизонтальна інтеграція передбачає концентрацію великих страхових компаній, які контролюють все більше страхових премій і послуг. Вертикальна інтеграція охоплює проникнення страхових компаній в інші галузі, які тісно пов'язані зі страхуванням, наприклад, туристичну, банківську або біржову діяльність. Хоча створення транснаціональних страхових компаній ще не є поширеним явищем, спостерігається певна тенденція в цьому напрямку. Диверсифікація передбачає розширення інвестиційної діяльності страхових компаній на галузі, які не мають прямого зв'язку зі страхуванням.

Товариства взаємного страхування є одним зі способів, яким малі і середні підприємства намагаються забезпечити своє існування в умовах жорсткої конкуренції та отримати додатковий дохід для покриття витрат, пов'язаних з основною діяльністю - страхуванням[43]. У багатьох країнах, зокрема в Європі, товариства взаємного страхування мають широке поширення. Вони організовуються на засадах спільного виробництва, де

учасники надають допомогу один одному і не мають за мету отримання прибутку.

Забезпечення розвитку туристичного страхування залежить від формування свідомості громадян про необхідність захисту свого майна та здоров'я під час подорожей, щоб уникнути непередбачуваних витрат. Українські страхові компанії зараз вивчають світові тенденції страхування, спрямовуючи свої зусилля на поліпшення бізнес-середовища в туризмі. Сучасні реалії вимагають покращення соціальних стандартів захисту населення загалом, зокрема туристів. Мінімізація ризиків у сфері туризму можлива лише за умови активної співпраці між державними органами, туристичними підприємствами та страховими компаніями.

Питання страхового забезпечення в туристичній галузі потребують комплексного та системного підходу для досягнення якісно нового рівня. Зростання ризику у всіх сферах життя і господарської діяльності підкреслює необхідність захисту громадян від можливих збитків, зокрема в туристичному бізнесі, де ймовірність непередбачуваних ситуацій є високою, особливо в активному та екстремальному туризмі.

Після аналізу туризму як окремого виду страхування можна зробити висновок, що ця галузь ще не досягла свого повного розвитку в Україні. Зараз багато страхових компаній пропонують послуги страхування ризиків у сфері туризму, але недостатньо активно просувають їх серед широкої аудиторії. Однак, з розвитком туризму та збільшенням обсягів туристичного руху, відкриваються нові можливості для розвитку туристичного страхування в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. №18. С. 78
2. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 325/95-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1995. № 31, ст. 24.
3. Абрамітвa Д. Р. Міжнародне регулювання страхування на світовому туристичному ринку/ Збірник наукових праць Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2014. Випуск 39.
4. Аберніхіна І. Г. Система показників оцінки фінансової надійності страховика / І. Г. Аберніхіна, І. Г. Сокиринська // Фінанси України. – 2017. – № 6. – С. 74-86.
5. Бандерна Л.М., Савчук Л.М. Сучасні тенденції розвитку регіонів, підприємств та їх об'єднань : монографія. Дніпро: Пороги, 2018. 364 с.
6. Ботвіна Н. О. Фінансові аспекти розвитку страхування туристичних ризиків / Наталія Олександрівна Ботвіна // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2015. – Том 21. – № 1. – С. 220–224.
7. Біль М. Механізм державного управління туристичною галуззю (регіональний аспект). Київ: НАДУ, 2009. 40 с.
8. Базилевич В. Д. Страхування : підручник . Київ : Знання, 2008. 1019 с.
9. Базилевич В. Д. Страховий ринок України : навч.-метод. посіб. Київ : Знання, 2002. 374 с.
10. Державне регулювання сфери туризму України в контексті процесів євроінтеграції / за заг. ред. В.Г. Герасименко, О.Л. Михайлюк. Київ : ФОП Гуляєва В.М., 2019. 332 с.

11. Європейська організація страхування та пенсійного забезпечення(ЕІОРА). URL: <https://eiopa.europa.eu>
12. Вишнеvsька О. О. Феномен туризму у сучасному соціокультурному просторі: монографія. Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2009. 296 с.
13. Вихристенко Б., Опанасюк Н. Правові засади страхування в туризмі. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2012. № 4. 11 с
14. Войнова Є. Ринок страхових послуг України і його позиціонування серед провідних страхових ринків світу. Світ фінансів. 2018. Вип. 1(54). С. 104- 116.
15. Власова Н. М., Вейнберг К. О. Страхові технології в індустрії туризму. Культура народів Причорномор'я. 2009. № 176. С. 82-84
16. Гаталяк О. М., Стецький В. В. Страхування у туризмі : навч. посібн. Львів : ЛНУ ім. Ів. Франка, 2020. 114 с.
17. Гаталяк О. М. Особливості страхування в туризмі/ О. М. Гаталяк, І. Г. Пандяк//. - Наукові вісті Інституту менеджменту та економіки «Галицька академія». – Івано-Франківськ. - №1 (7). – 2005. – С. 75 – 81.
18. Гаталяк О.М., Стецький В.В. Страхування у туризмі : навч. посібн. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 114 с.
19. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу : навчальний посібник . Київ, 2007. 224 с. 14. І
20. Зайченко К. С., Дзюбенко В. М. Страховий ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку. Приазовський економічний вісник. 2019. Вип. 5(16). С. 270-275. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-5-46>
- 21.Заруба О. Страхова справа. – К.: Знання, 2010. – 313 с.
22. Кисільова І. Ю. Оцінка фінансової надійності страховика / І. Ю. Кисільова // Вісник Одеського національного університету. –2014. – № 19. – Вип. 2(5). – С. 139-143.

23. Кобилиця Н. О. Система оцінки фінансової стійкості страхової компанії / Н. О. Кобилиця, О. О. Лопата, Л. Л. Лялька // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – № 19 (5). – С. 191-196.
24. Конарівська О.Б., Коротун С.І., Скорина Т.М., Коротун О.П. Цінова політика забезпечення міжнародної конкурентоспроможності готельних підприємств. Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід : матеріали XII Міжнар. наук. конф., 12-14 жовтня 2018 р. Львів, С. 149-156
25. Конарівська О.Б., Кушнір Н.Б., Яковишина М.С. Характеристика механізму державного управління туристичною галуззю. Вісник НУВГП. Сер. Економіка. 2018. Вип. 2 (82). С. 51- 58.
26. Конарівська О. Б. Роль інноваційних технологій в страхуванні на ринку страхових послуг України. Вісник НУВГП. Економічні науки : зб. наук. праць. Рівне : НУВГП, 2019. Вип. 4(88). С. 39-50.
27. Конарівська О. Б. Оцінка доходів страхових компаній на ринку страхових послуг України. Вісник НУВГП. Сер. Економічні науки. Випуск 1(89) 2020 р. с. 92-110.
28. Конарівська О.Б., Панюк Т.П. Стратегія розвитку туристичної галузі України. KELM «Наука. Освіта. Право. Управління». Лодзь : Wyzsz Szkola Informatyki I Umiejrtnosci. 2020. № 2 (30). С. 148-156.
29. Михайличенко Г., Клімова А. Світовий туристичний ринок: трансформації після пандемії. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2020. № 2. С. 21–37.
30. Михайлова Н.В., Карцева В.В. Особливості страхування відповідальності в туристичному бізнесі. Науковий вісник МДУ імені В.О. Сухомлинського. 2014. Випуск 5.2(101). С. 57–60
31. Лондар С. Л., Шірінян Л. В. Європейський досвід фінансового регулювання страхового ринку. Наукові праці НДФІ. 2011. Вип. 1. С. 89-102
32. Любчук О. К. Організація туризму. Основи туризмознавства : навч. посібник. Маріуполь : ГВУЗ "ПДТУ", 2018. 154 с

33. Мархонос С. М. Туристична сфера як фактор підвищення інвестиційної привабливості регіону. Економіка. Управління. Інновації. 2012. № 1 (7) – 156 с.
34. Мальська М. П., Антонюк Н.В., Ганич Н.М. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник. К.: Знання, 2008. 661 с.
35. Михайличенко Г. І. Туроперейтинг : підручник. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 304 с
36. Мельник О. І., Кульбачна Л. А., Жулім М. С. Аналіз сучасного стану страхового ринку в Україні. Modern Economics. Миколаїв, 2018. № 7. С.107–113.
37. Михайличенко Г., Клімова А. Світовий туристичний ринок: трансформації після пандемії. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2020. № 2. С. 21–37.
38. Михайлова Н.В., Карцева В.В. Особливості страхування відповідальності в туристичному бізнесі. Науковий вісник МДУ імені В.О. Сухомлинського. 2014. Випуск 5.2(101). С. 57–60.
39. Машина Н. І. Міжнародне страхування : навч. посіб. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 504 с.
40. Пацурія Н. Генезис і сутність страхування: аналіз наукових концепцій / Н. Пацурія // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. - 2011. - Вип. 87. - С. 38-42
41. Пацурія Н.Б. Поняття і види страхових правовідносин у сфері господарювання. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – №82. – 2010. – с.94-98
42. Семенова М.В. Господарсько-правове регулювання туристичної діяльності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Харків, 2017. 10 с.
43. Стремковська І.В. Економічна суть страхування // Інноваційна економіка. 2009. №4. – 134 с.

44. Сіренко Н. М., Мельник О. І., Шишпанова Н. О. Страховий менеджмент : навч. посіб. Миколаїв : МНАУ, 2020. 180 с.
45. Світлична О. С., Сташкевич Н. М. Управління фінансами страхових організацій : навч. посіб. Одеса : Атлант. 2015. 258 с.
46. Страхування: теорія та практика: навч.-метод. посіб. / Н.М. Внукова, Л.В. Временко, Д.В. Кондратенко та ін. – Х.: Бурун Книга, 2004. – 377 с.
47. Страхування туристичної діяльності в Україні – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://core.ac.uk/display/235838828>.
48. Особливості страхування туристів і туристичних фірм в Україні – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://forinsurer.com/public/03/02/23/303>
49. Таркуцяк А.О. Страхові послуги: навч. посіб. / А.О. Таркуцяк. – К.: Видво Європейського уні-ту, 2003. – 583 с.
50. Страхові послуги. Підручник / С. С. Осадець, Т. М. Артюх, О. О. Гаманкова та ін.; Кер. авт. кол. й наук. ред. проф. С. С. Осадець і доц. Т. М. Артюх. — К.: КНЕУ, 2007. — 464 с.
51. Страхові послуги. Підручник: у 2 ч. / В. Д. Базилевич та ін. Ч. 1. – Київ: Логос, 2014. – 494 с. 12. Страхові послуги. Підручник: у 2 ч. / В. Д. Базилевич та ін, Ч. 2. – Київ: Логос, 2014. – 543 с.
52. Рудь І. Ю. Тенденції розвитку страхового ринку України. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Економічні науки: зб. наук. пр. 2017. Вип. 5. С. 182-185
53. Ткаченко Н. В. Фінансова стійкість страхових компаній: теоретичні підходи / Н. В. Ткаченко // Фінанси України. – 2009. – № 6. – С. 104–121
54. Хитько В.О. Трансформація системи страхування в туризмі. - Дипломна робота на здобуття ступеня магістра спеціальності "Туризм". - Національний авіаційний університет. - Київ, 2020. - 70 с.

55. Федорченко В. К., Мініч І. М. Організація туризму в Україні: регіональні аспекти. Київ: Ліра-К, 2021, 338 с.
56. Шишпанова Н.О., Совщак С.С., Мельник Ю.В. Зарубіжний досвід аграрного страхування та можливості його адаптації у вітчизняну страхову практику. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. №22. С. 872-877.
57. Шакура О. О. Дослідження сутності фінансової надійності страховика в умовах розвитку системи комерційного страхування в Україні. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. – № 23 (15). – С. 270-277
58. Ярош В.В. Перспективи розвитку страхування туристів в Україні. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/319.pdf>
59. Shyshpanova N., Bodnar O. Development of the Insurance Market in Ukraine in the Context of Transformation Changes. Modern Economics. 2021. № 26(2021). pp. 185-189
60. Sirenko N., Baryshevskaya I., Poltorak A., Shyshpanova N. State and tendencies of intergovernmental regulation in Ukraine in conditions of fiscal decentralization. Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2018. vol. 2, no. 25. pp. 157-164
61. Zaychenko, K. S., Dzyubenko, V. M. (2019). Strakhovyy rynek Ukrayiny: suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku. [Insurance market of Ukraine: current state and prospects of development]. Pryazovs'kyy ekonomichnyy visnyk – Azov Economic Bulletin, 5(16), 270-275